

UCHWAŁA Nr XLI/393/2014
Rady Gminy Michałowice
z dnia 30 września 2014r.

w sprawie przyjęcia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020”.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.), w związku z art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 ze zm.) - Rada Gminy Michałowice uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Strategię rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020” w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Michałowice.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do
Uchwały Nr XLI/393/2014
Rady Gminy Michałowice
z dnia 30 września 2014r.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY MICHAŁOWICE NA LATA 2014 - 2020**

Reguły 2014r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. DIAGNOZA	5
1. GMINA MICHAŁOWICE - INFORMACJE WSTĘPNE	5
2. SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA GMINY MICHAŁOWICE.....	5
3. SYTUACJA W SFERZE EDUKACJI.....	10
4. SYTUACJA NA RYNKU PRACY.....	15
5. SYTUACJA W SFERZE POMOCY SPOŁECZNEJ.....	21
6. POZIOM BEZPIECZEŃSTWA - PUBLICZNEGO I PRZEMOC DOMOWA.....	29
7. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY MICHAŁOWICE.....	33
8. DIAGNOZA - PODSUMOWANIE I PROGNOZA.....	36
II. ROZWÓJ STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	38
1.OBSZAR STRATEGICZNY: ROZWÓJ WIELOPLASZCZYZNOWEGO WSPARCIA DZIECKA I RODZINY.....	41
2.OBSZAR STRATEGICZNY: ROZWÓJ PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ZWIĄZANYCH Z NADUŻYWIANIEM ALKOHOLU, NARKOTYKÓW I INNYCH UŻYWEK	42
3.OBSZAR STRATEGICZNY: AKTYWIZACJA I WSPARCIE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	43
4.OBSZAR STRATEGICZNY: AKTYWIZACJA I WSPARCIE OSÓB STARSZYCH W GMINIE MICHAŁOWICE.....	44
5.OBSZAR STRATEGICZNY: WSPARCIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.....	45
6.OBSZAR STRATEGICZNY: WSPARCIE MIESZKAŃCÓW NA RYNKU PRACY.....	46
7.OBSZAR STRATEGICZNY: WZMOCNIENIE POZIOMU I POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW GMINY MICHAŁOWICE.....	47
III. WDRAŻANIE I MONITORING "STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MICHAŁOWICE"	49
IV. FINANSOWANIE REALIZACJI "STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH"	55
ZAŁĄCZNIK NR 1 DO „STRATEGII...”	56

Wstęp

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem wymaganym ustawowo (zgodnie z art. 16b ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), który każda gmina musi posiadać, i który powinien zawierać określenie kluczowych problemów społecznych oraz planów ich rozwiązywania. Nie jest określone, jak dokument ten powinien powstawać i w obecnej praktyce stosowane są różne podejścia: zlecenie firmie zewnętrznej, która bazując na swojej analizie i swoich specjalistach opracowuje "strategię", delegowanie zadania gminnemu ośrodkowi pomocy społecznej (w końcu obowiązek posiadania strategii wynika właśnie z ustawy o pomocy społecznej), rzadziej - zajmują się tym radni z gminnej komisji odpowiadającej za politykę społeczną. Dokumenty powstałe w ten sposób trafiają na właściwą sesję rady gminy i - o ile nie wydarzy się coś nieprzewidzianego - zostają uchwalone, przyjęte, zamieszczone na stronie internetowej, otwierane najczęściej, kiedy potrzebne są jakieś dane do składanego projektu.

W gminie Michałowice strategia rozwiązywania problemów społecznych powstała w sposób, włączający lokalnych liderów i specjalistów, osoby zaangażowane w działania na rzecz gminy, związane z instytucjami samorządowymi, jednostkami pomocniczymi, placówkami oświatowymi, kulturalnymi, organizacjami pozarządowymi. Uznano, że dokument ten ma być "dokumentem żywym", oddającym realną sytuację, ale i wpływającym na przyszłość. Dokumentem powstałym w sposób partycypacyjny, angażujący ważnych aktorów gminy, wspólnie wypracowany dzięki połączonemu potencjałowi ludzi i instytucji, które reprezentują. W związku z tym powołany został (zarządzeniem Wójta Gminy Michałowice) Zespół ds. Opracowania "Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice" (zwany dalej zespołem eksperckim), koordynowany przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, do którego zostali doproszeni przedstawiciele partnerów społecznych. Do tego został utworzony nieformalny zespół liderów i liderek (niezaangażowanych w pracę Zespołu ds. Opracowania "Strategii..."), który konsultował niektóre elementy dokumentu (zwany dalej zespołem referencyjnym).

W partycypacyjny, włączający sposób prowadzona była diagnoza do strategii, która częściowo opiera się na dokumentach, sprawozdaniach, danych uzyskanych od właściwych instytucji i placówek, a częściowo - na dialogu z lokalnymi liderami i liderkami, osobami zaangażowanymi w rozwój gminy, z racji swoich funkcji i ról dostrzegającymi problemy z innej perspektywy, w inny sposób, zwracający uwagę na aspekty, które dokumenty pomijają.

Część diagnostyczna strategii powstała poprzez agregację informacji uzyskanych z *desk research*, badania dokumentów opracowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, Komisariat Policji, Powiatowy Urząd Pracy w Pruszkowie oraz podczas badań tematycznych, realizowanych w gminie Michałowice w ostatnich latach, np. Diagnozy Lokalnych Problemów Społecznych 2012. Drugim źródłem informacji byli lokalni liderzy i liderki, którzy uczestniczyli w warsztacie badawczym w marcu 2014 r., w czasie którego identyfikowane były zasoby i problemy gminy, potencjały i zagrożenia. Uczestniczyło w nim 20 osób, z różnych instytucji i miejscowości gminy, dzięki czemu udało się zachować wielostronny punkt widzenia na poruszane kwestie.

Cześć planistyczna obejmuje 7 kluczowych obszarów rozwoju, określonych na podstawie diagnozy i we współpracy z zespołem eksperckim oraz zespołem referencyjnym. Każdy z siedmiu obszarów składa się z celu głównego i kilku celów szczegółowych, wynikających z diagnozy, pracy z zespołami oraz regulacji prawnych, przede wszystkim ustawy o pomocy społecznej. Propozycje celów i kierunków działań wynikają z pracy obu zespołów („eksperskiego” i „referencyjnego”) oraz analizy zasobów i możliwości realizacji, a także z uwzględnienia podejścia obejmującego zarówno kompensowanie konsekwencji występowania problemów społecznych jak i działania zapobiegające ich powstawaniu lub rozprzestrzenianiu się.

Zgodnie z wymogami określonymi w art. 16b ustawy o pomocy społecznej, niniejsza "Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice" obejmuje takie zagadnienia, jak: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych planowanych zmian, określenie kierunków niezbędnych działań, sposoby realizacji strategii i ramy jej finansowania oraz sposób monitorowania wdrażania (wskaźniki realizacji działań).

I. DIAGNOZA

1. Gmina Michałowice - informacje wstępne

Gmina Michałowice położona jest na terenie powiatu pruszkowskiego w województwie mazowieckim w zachodniej części od Warszawy. Graniczy z Dzielnicami Ursus i Włochy m.st. Warszawy, z miastami Piastów i Pruszków oraz gminami: Brwinów, Nadarzyn i Raszyn. Gmina zajmuje obszar o powierzchni 3488 ha i zamieszkała jest przez około 17 tysięcy osób. Na terenie gminy utworzono 13 jednostek pomocniczych - osiedla: Komorów, Granica i Michałowice, oraz sołectwa: Komorów, Michałowice Wieś, Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Opacz-Mała, Pęcice, Pęcice Małe, Reguły, Sokołów, Suchy Las. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 719, łącząca Warszawę z Pruszkowem i Żyrardowem oraz linia Warszawskiej Kolei Dojazdowej (WKD) z 5 przystankami na terenie Gminy: w Opaczy Kolonii, Michałowicach, Regułach, Komorowie i Nowej Wsi. Powiązania krajowe i międzynarodowe zapewniają gminie drogi: nr 7 Warszawa-Kraków i nr 8 Warszawa-Wrocław oraz Południowa Obwodnica Warszawy, zapewniająca połączenie z autostradą A2 w kierunku Poznania i Berlina, a w kolejnych latach również trasą S8 w kierunku Białegostoku i A2 w kierunku Mińska Mazowieckiego i Siedlec.

2. Sytuacja społeczno-demograficzna gminy Michałowice

W tej części zawarte są informacje na temat liczby mieszkańców, liczebności mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy oraz strukturze płci, wieku i wykształcenia mieszkańców.

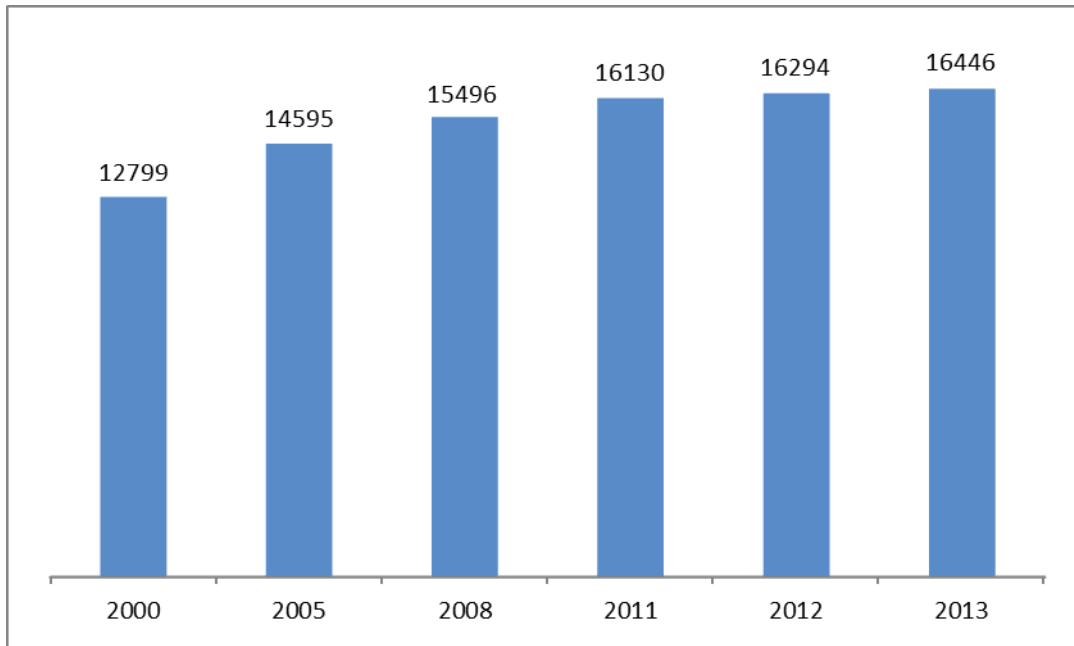
Liczba mieszkańców

Według danych¹ z ostatnich lat, gminę Michałowice zamieszkuje ponad 16 tysięcy osób, a prognozy wskazują, że liczba ta będzie wzrastać, choć już nie tak dynamicznie jak w latach wcześniejszych, kiedy wzrost osiągał nawet kilka procent w skali roku, dając wynik 22% wzrostu od 2000 roku. Wzrost liczby mieszkańców w części jest skutkiem napływu nowych mieszkańców na teren gminy Michałowice. W ostatnim roku, dla którego dostępne są dane, w gminie zameldowanych zostało 327 nowych mieszkańców (295 z innego miasta, 28 ze wsi, 4 z zagranicy), podczas gdy wymeldowało się 209 mieszkańców (z których większość przeniosła się do miasta, 162 osoby, część na wieś - 43, a 4 osoby wyjechały za granicę).

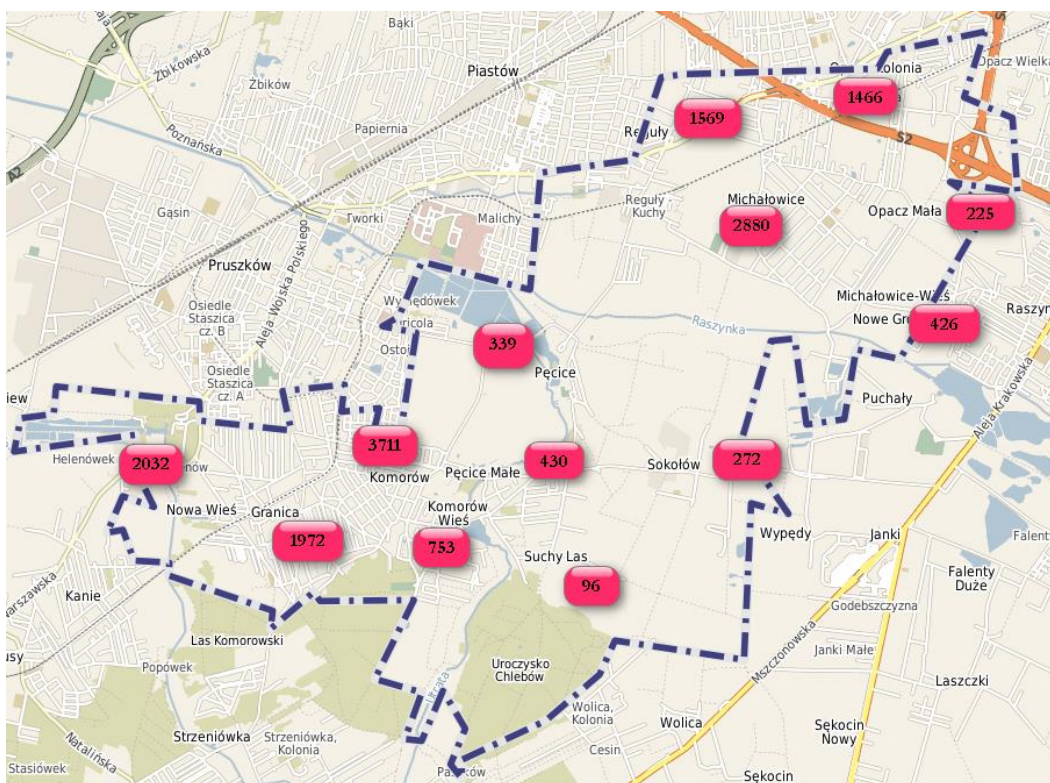
Gęstość zaludnienia na terenie gminy Michałowice znacznie przekracza zarówno średnią dla całego kraju (123 osoby na kilometr kwadratowy) i dla Mazowsza (149), chociaż jest niższa niż w powiecie pruszkowskim (637) - wynosi 490 osób na kilometr kwadratowy². Rozmieszczenie ludności nie jest jednak równomierne.

¹ wg danych Urzędu Gminy Michałowice oraz "Oceny zasobów pomocy społecznej na rok 2013 dla gminy Michałowice"

² dane GUS za 2013 r.

Rysunek 1 Liczba mieszkańców gminy Michałowice na przestrzeni lat 2000-2013

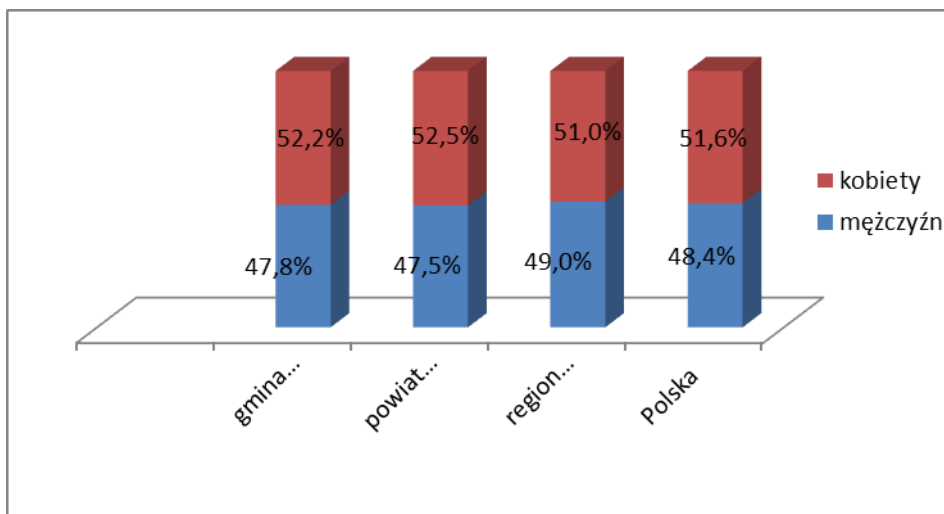
opracowanie własne z wykorzystaniem mapy z "Systemu Informacji Przestrzennej Gminy Michałowice", michalowice.e-mapa.net

Mieszkańcy skupieni są w 13 miejscowościach, z których sześć większych zamieszkuje ok. 84% mieszkańców. Największe ośrodki to (w kolejności wg. liczby mieszkańców): Komorów (3711), Michałowice-Osiedle (2880), Nowa Wieś (2032), Granica (1972), Reguły (1569), Opacz Kolonia (1466). W mniejszych miejscowościach mieszka ok. 16% mieszkańców: Sołectwo Komorów (753), Pęcice Małe (430), Michałowice Wieś

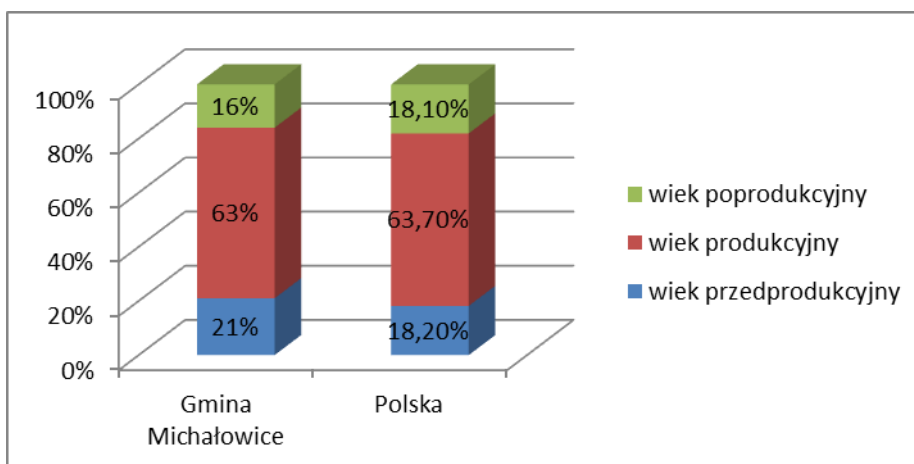
(426), Pęcice (339), Sokołów (272), Opacz Mała (225) i Suchy Las (96)³. Dane wskazują, że mimo iż cała gmina jest gminą wiejską, to widać wyraźne zróżnicowanie na większe i mniejsze ośrodki, z większą gęstością zaludnienia w miejscowościach leżących wzdłuż trasy WKD.

Struktura płci i wieku

Na terenie gminy mieszka większa liczba kobiet niż mężczyzn (w liczbach bezwzględnych: 8581 kobiet, 7865 mężczyzn - dane⁴ na 31.12.2013 r.), a proporcja między płciami nie odbiega znacząco od średniej krajowej czy regionalnej. Zwrócić można jedynie uwagę na fakt, że liczba kobiet jest stosunkowo mniejsza niż w "najbliższej okolicy" - na terenie powiatu pruszkowskiego, ale większa niż w całym regionie. Nie są to jednak różnice, które w istotny sposób wpływają na strukturę demograficzną i sytuację mieszkańców i gminy.

Rysunek 2 Struktura płci mieszkańców gminy Michałowice z odniesieniem do innych środowisk

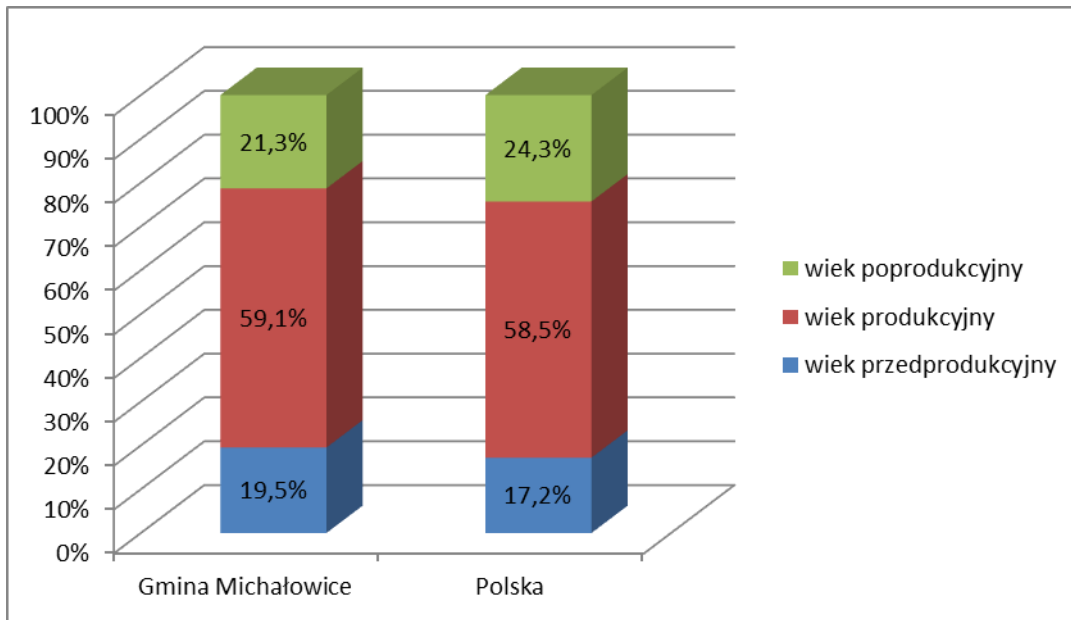

Rysunek 3 Struktura wiekowa w gminie Michałowice i Polsce

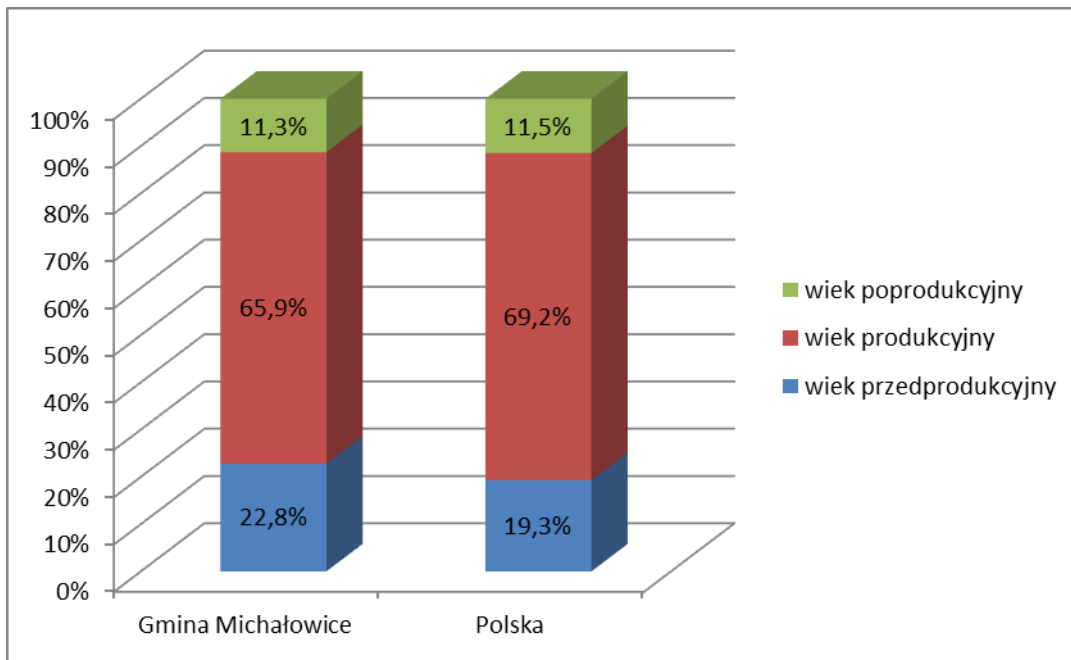
³ wg danych Urzędu Gminy Michałowice, 2011

⁴ "Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2013 dla gminy Michałowice"

Struktura wiekowa mieszkańców gminy nieco odbiega od sytuacji w całym kraju. O ile liczba osób w wieku produkcyjnym jest zbliżona do średniej (63% w gminie, 63,7% w Polsce, o tyle większe różnice zaobserwować można w pozostałych kategoriach wiekowych - w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 17 roku życia) jest aż 21% mieszkańców gminy (przy 18,3% w Polsce), w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 roku życia dla kobiet i 64 dla mężczyzn) - 16% w gminie, 18,1% w kraju.

Rysunek 4 Struktura wiekowa kobiet w gminie Michałowice i Polsce

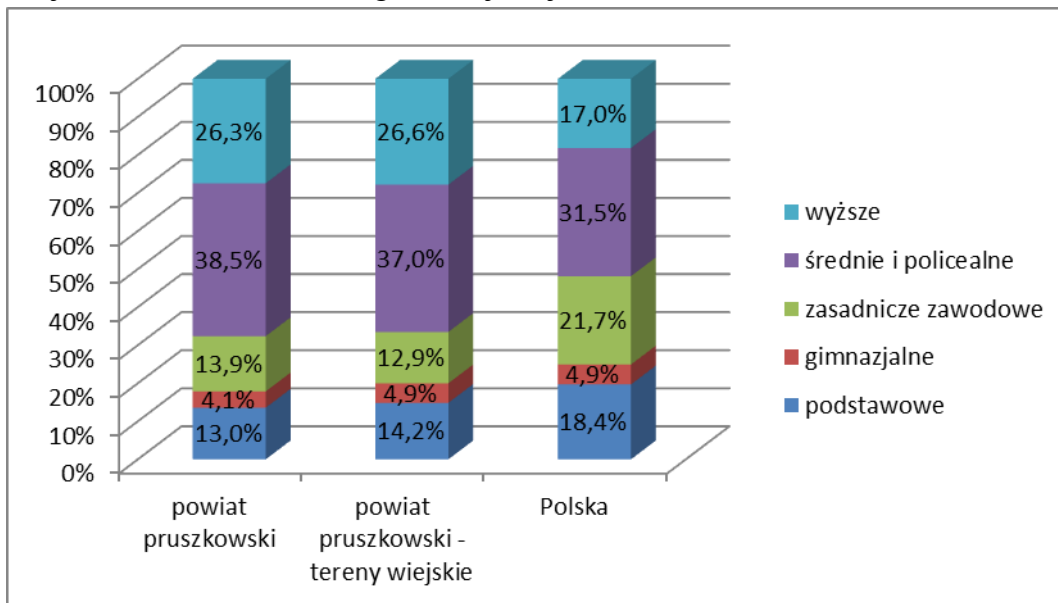
Rysunek 5 Struktura wiekowa mężczyzn w gminie Michałowice i Polsce

Warto się również przyjrzeć strukturze wiekowej wg. płci. W przypadku kobiet, podobnie jak w przypadku danych dla całej populacji, nie widać znaczących różnic w kategorii "ludność w wieku produkcyjnym". Zróżnicowanie wyraźne pojawia się natomiast w

dwóch pozostałych kategoriach wiekowych. W gminie Michałowice mieszka stosunkowo więcej kobiet w wieku przedprodukcyjnym (o 2 punkty procentowe) i zdecydowanie mniej kobiet w wieku poprodukcyjnym (o 3 punkty procentowe) w porównaniu do całego kraju. W przypadku mężczyzn różnice dotyczą przede wszystkim najmłodszych, z kategorii "wiek przedprodukcyjny" - w Michałowicach mieszka ich o ponad 2 punkty procentowe więcej niż w skali całego kraju, oraz osób w wieku produkcyjnym - jest ich mniej o ponad 3 punkty procentowe.

Struktura wykształcenia mieszkańców

Nie ma danych dotyczących poziomu wykształcenia na poziomie gminy, dostępne są jedynie informacje dla całego powiatu. Wynika z nich, że poziom wykształcenia mieszkańców jest znacznie wyższy od średniej krajowej - osób z wykształceniem wyższym na terenie powiatu jest 26,3% (a uwzględniając tylko tereny wiejskie to 26,6%), przy wartości 17% dla Polski, podobnie jest więcej osób z wykształceniem średnim i policealnym (38,5% dla powiatu 37% dla terenów wiejskich w powiecie, a 31,5% dla kraju). Jeśli mieszkańcy nie decydują się na studia wyższe czy szkoły średnie, to i tak tylko stosunkowo niewielka grupa zostaje z wykształceniem podstawowym - 13% w powiecie, 14,2% w powiecie na terenach wiejskich, a 18,4% w skali ogólnokrajowej.

Rysunek 6 Poziom wykształcenia w powiecie pruszkowskim (wg Narodowego Spisu Powszechnego 2011, GUS)

X X X

Z powyższego zestawienia danych społeczno-demograficznych warto zwrócić uwagę na potencjał, który jest (lub może być) wykorzystywany w myśleniu o rozwiązywaniu problemów społecznych oraz na pewne zagrożenia/słabe strony, które mogą utrudniać działania w tym obszarze. Nie wszystkie dane/zjawiska można interpretować jednoznacznie, dlatego poniżej wskazano dane, na które warto zwrócić szczególną uwagę.

1. Wzrastająca liczba mieszkańców gminy.

Wzrastająca liczba mieszkańców gminy może być traktowana jako zjawisko pozytywne, ponieważ wskazuje na atrakcyjność gminy, przyciąganie nowych mieszkańców. Korzyści z napływu "nowych mieszkańców" mogą być zarówno finansowe (podatki inne opłaty na rzecz gminy, zwiększenie popytu na lokalne usługi itd.), społeczne (nowe osoby to nowa energia, nowe spojrzenie na miejsce zamieszkania, często - gotowość do włączania się w działania na rzecz "nowego" środowiska lokalnego). Napływ nowych mieszkańców może mieć też mniej optymistyczne znaczenie dla gminy - zdarza się, że "nowi" osiedlają się w enklawach (np. nowych osiedlach), izolując się od "starych" mieszkańców, nie nawiązując relacji, a to może prowadzić do tworzenia podziałów i niechęci między grupami mieszkańców. Ponadto "nowi" nie są połączeni więzami, tradycją ze "starymi" mieszkańcami, mogą więc być czynnikiem zaburzającym dotychczasowe relacje, tradycje, zwyczaje.

2. Nierównomierne rozłożenie gęstości zaludnienia.

Nierównomierność gęstości zaludnienia jest zjawiskiem naturalnym i sama w sobie nie powinna budzić niepokoju, uwarunkowana jest wieloma czynnikami i sama w sobie jest neutralna. Warto jednak zwrócić uwagę, czy miejscowości/grupy mieszkańców z terenów mniej zaludnionych nie są defaworyzowane w działaniach gminy - czy mają zapewniony równy dostęp do usług społecznych, do instytucji samorządowych, ofert kulturalnych, edukacyjnych, sportowych itd. Czy istnieją mechanizmy "wyrównujące"?

3. Struktura wieku

Struktura wiekowa w gminie Michałowice nie odbiega znacząco od średniej krajowej, warto zwrócić jednak uwagę, że stosunkowo mniejszą grupą są seniorzy, a nieco więcej niż przeciętnie jest osób w wieku przedprodukcyjnym. Różnice nie są duże, warto jednak zwrócić uwagę na adekwatne planowanie działań/usług społecznych, uwzględniających tę specyfikę. Dotyczy to zwłaszcza kobiet - w przypadku mężczyzn struktura wiekowa jest niemal identyczna z właściwą dla całego kraju.

4. Struktura wykształcenia

Sytuacja w powiecie pruskowskim wskazuje, że poziom wykształcenia znacznie przekracza średnią krajową - ponad 50% mieszkańców ma wykształcenie wyższe lub średnie i policealne, a tylko 14% zakończyło edukację na poziomie szkoły podstawowej. Dane te mogą wskazywać - chociaż błędem byłoby przyjmowanie tego za pewnik - że mieszkańcy gminy/powiatu mogą mieć bardziej rozbudzone aspiracje dotyczące dostępu do edukacji, kultury itd.

3. Sytuacja w sferze edukacji i oświaty

Edukacja i oświata (oraz wychowanie) zostały tutaj potraktowane łącznie, dla uproszczenia prezentacji. Został natomiast wprowadzony podział na edukację formalną, rozumianą jako zinstytucjonalizowaną formę edukacji realizowaną według określonych zasad,

kryteriów i procedur, oraz edukacją pozaformalną i nieformalną, realizowaną zarówno przez podmioty prywatne, jak i samorządowe czy pozarządowe.

Edukacja formalna

Zasoby instytucjonalne

Na terenie gminy Michałowice funkcjonują następujące placówki edukacyjno-oświatowe: 2 przedszkola publiczne, 3 szkoły podstawowe, 3 gimnazja i 1 liceum ogólnokształcące. Zorganizowane są jako samodzielne placówki lub zespoły:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi (przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum)
- Zespół Szkół w Michałowicach (szkoła podstawowa, gimnazjum)
- Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące)
- Gminne Przedszkole w Michałowicach

Oprócz placówek prowadzonych przez gminę, na terenie funkcjonują również przedszkolne placówki niepubliczne:

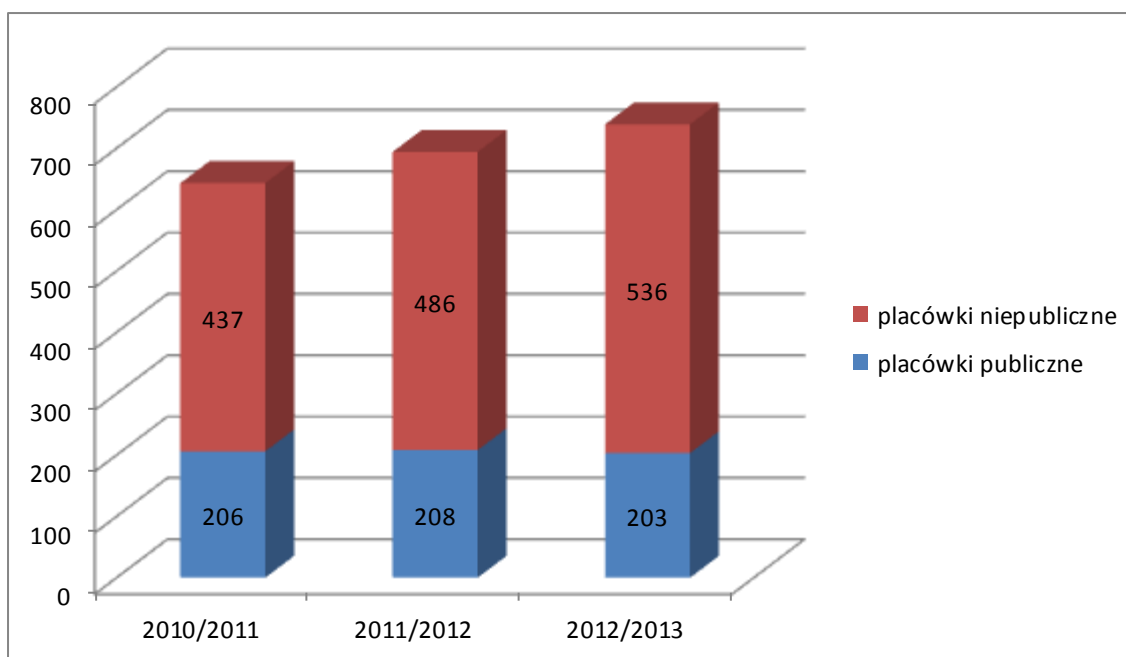
- Prywatne Przedszkole "Wanda Kacprzyk" w Michałowicach
- Przedszkole Niepubliczne w Komorowie "Zgromadzenia Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny"
- Przedszkole (Ochronka) w Komorowie "Sióstr Służebniczek NMP"
- Przedszkole Niepubliczne w Granicy "Zielone Przedszkole"
- Przedszkole Niepubliczne w Granicy "Nibylandia"
- Przedszkole Niepubliczne w Nowej Wsi "Kraina Cudów"
- Przedszkole Niepubliczne w Regułach "Krokodylek"
- Przedszkole Niepubliczne w Komorowie "Dobre Przedszkole"
- Przedszkole Niepubliczne w Regułach "Gumisiowy Raj"
- Przedszkole Niepubliczne w Nowej Wsi "Misie Patysie"
- Przedszkole Niepubliczne w Nowej Wsi "Baśniolandia"
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny "Zielony Domek" w Michałowicach
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Michałowicach "Antoś"
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Komorowie "Smyki"
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Nowej Wsi "Sasanka"
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Nowej Wsi "Słoneczna Kraina"
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Komorowie "Prestige for Kids"

Zinstytucjonalizowaną formą opieki nad dziećmi poniżej 3 roku życia świadczy 6 niepublicznych żłobków:

- Żłobek "Krokodylek" w Regułach
- Niepubliczny Żłobek w Komorowie
- Niepubliczny Żłobek "Smykusie" w Komorowie
- Niepubliczny Żłobek "Słoneczna Kraina" w Nowej Wsi
- Niepubliczny Żłobek "Misie Patysie" w Nowej Wsi
- Niepubliczny Żłobek "Mały Antoś" w Michałowicach.

Przedszkola

Według danych Urzędu Gminy⁵ za rok szkolny 2012/2013, z oferty przedszkoli publicznych i niepublicznych korzystało około 750 dzieci, co oznacza znaczny wzrost wobec lat poprzednich (niespełna 700 osób rok wcześniej, około 650 - dwa lata wcześniej)⁶.

Rysunek 7 Liczba dzieci korzystając z placówek przedszkolnych z podziałem na placówki publiczne i niepubliczne

Zwraca uwagę, że w ostatnich trzech latach wzrasta znacząco liczba dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych (rocznie o około 50 osób), jednak cały wzrost zagospodarowywany jest przez przedszkola i przedszkolne punkty niepubliczne. Liczba dzieci przyjmowanych do placówek gminnych jest stała i oscyluje wokół 205 dzieci. Biorąc pod uwagę, że w gminie Michałowice mieszka około 820 dzieci w wieku przedszkolnym, a obecna liczba osób uczęszczających do placówek przedszkolnych na terenie gminy wynosi ok. 740 osób, można byłoby przyjąć, że rynek jest bliski nasycenia. Zwłaszcza, że ok. 90 dzieci chodzi do placówek przedszkolnych poza terenem gminy. Warto pamiętać jednak, że zdecydowana większość dzieci uczęszcza do placówek płatnych, co może stanowić poważne obciążenie dla rodzin.

Szkoły⁷

Według danych za rok szkolny 2012/2013, do szkół w gminie Michałowice uczęszczało około 2250 osób, z czego około 1500 do szkół podstawowych (w Komorowie i Michałowicach po około 550 uczniów, w Nowej Wsi – około 370), 560 do gimnazjów (po około 200 w Komorowie i Michałowicach, 140 w Nowej Wsi) oraz około 240 do liceum w Komorowie. Zwraca uwagę, że objętych obowiązkiem szkolnym w szkole podstawowej jest obecnie około 1300 mieszkańców gminy, co oznacza, że około 200 uczniów jest spoza terenu

⁵ Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2012/2013

⁶ Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2011/2012 oraz za 2010/2011

⁷ dane w tym podrozdziale pochodzą z "Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2010/2011, 2011/2012 i 2012/2013.

gminy⁸. W przypadku gimnazjów różnica nie jest już tak widoczna - mieszkańców gminy w wieku gimnazjalnym jest ok. 540, a zatem tylko około 20 mniej niż uczniów gminnych szkół.
Wydatki na oświatę

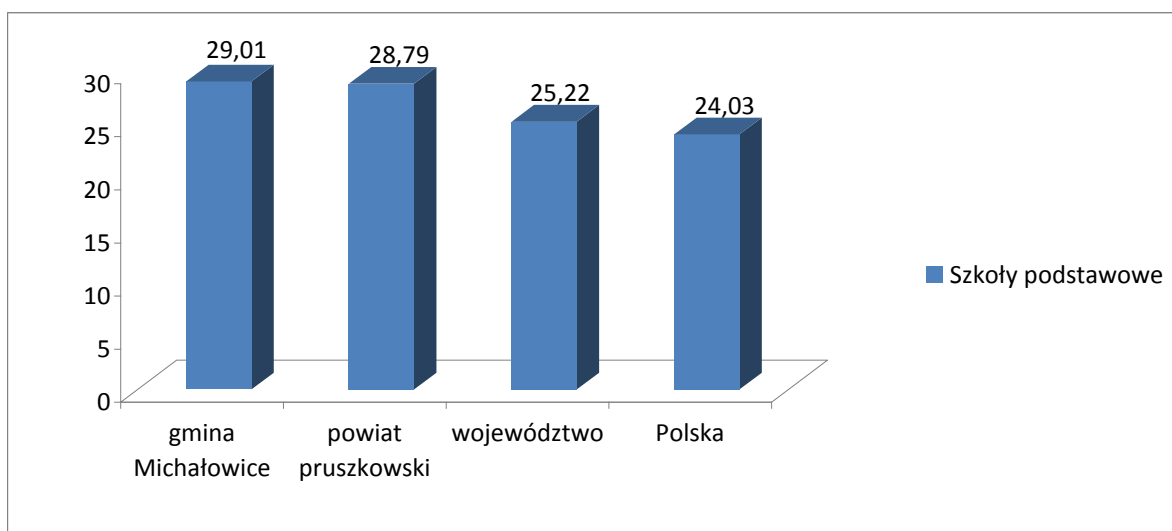
W 2012 roku gmina Michałowice wydała na oświatę ponad 26 milionów złotych, co stanowi 45,11% budżetu gminy. Większość tej kwoty pochodziła z subwencji oświatowej oraz budżetu gminy, nieznaczne środki pochodziły z dotacji i środków europejskich.

Rysunek 8 Struktura budżetu oświatowego gminy Michałowice w 2012 r.

Poziom edukacji w gminie Michałowice

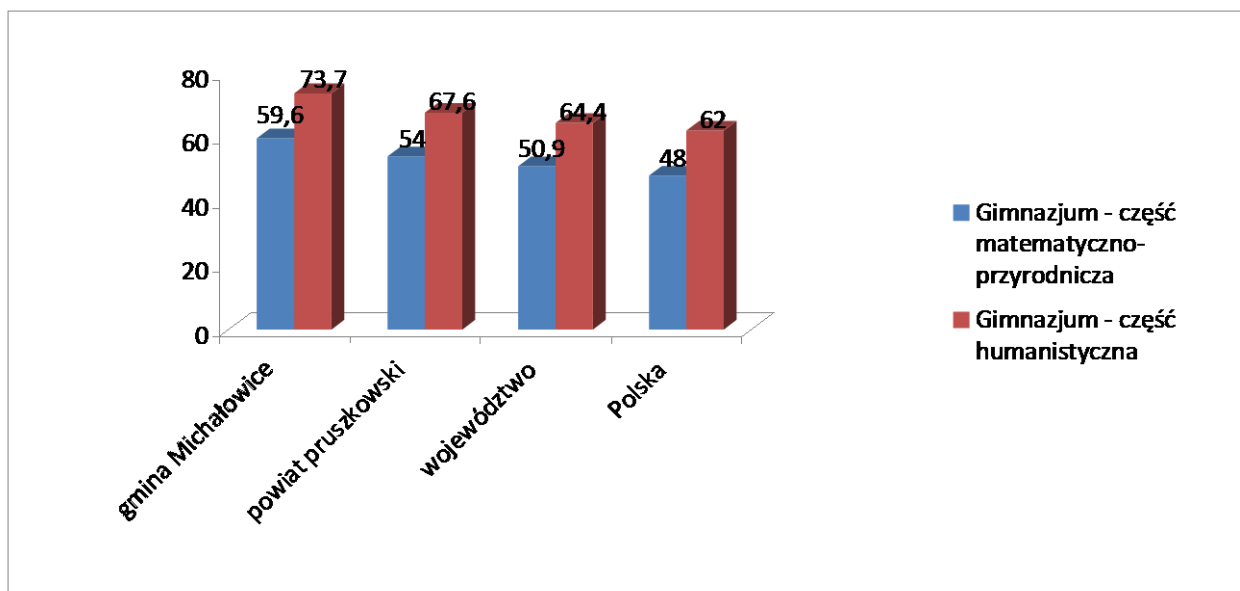
Wyniki uzyskiwane przez uczniów szkół działających w gminie Michałowice wskazują na wysoki poziom nauki. Dotyczy to zarówno szkół podstawowych, jak i gimnazjów oraz liceum - wskazują na to wyniki egzaminów końcowych w każdym typie szkół, w odniesieniu do średniej krajowej, wojewódzkiej i powiatowej.

Rysunek 9 Liczba punktów uzyskanych przez uczniów szkół podstawowych w gminie Michałowice w odniesieniu do innych jednostek w roku szkolnym 2012/2013

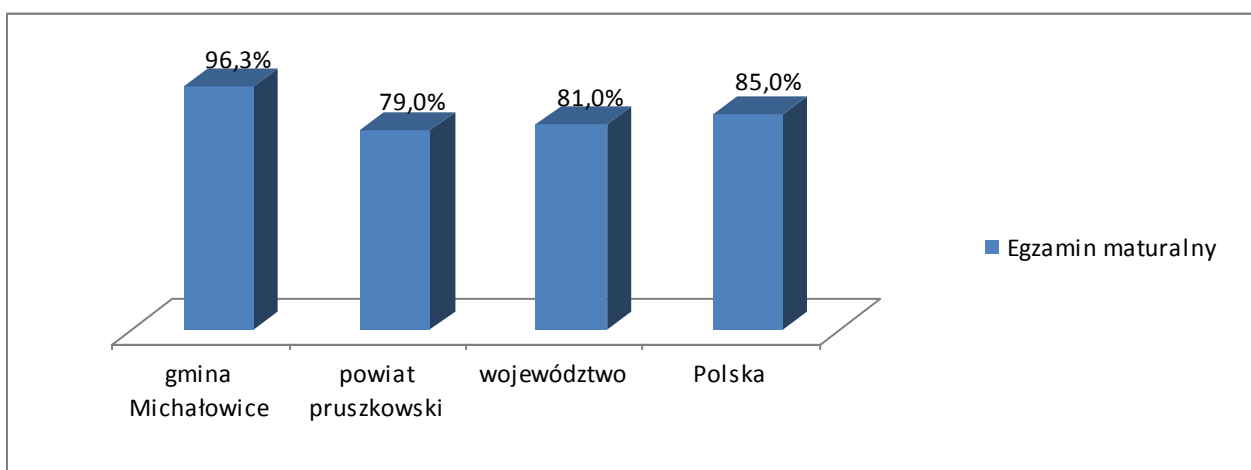
⁸ z drugiej strony, z tego samego opracowania wynika, że różnica jest nieporównywalnie mniejsza - dla wszystkich typów szkół jest to tylko 19 uczniów (saldo przepływow)

W szkołach podstawowych przeciętny wynik wynosił ponad 29 punktów i był niewiele wyższy niż w innych szkołach na terenie powiatu, znacznie natomiast lepszy niż w województwie czy kraju. Egzamin gimnazjalny pokazał, że uczniowie są nie tylko lepiej przygotowani niż na terenie kraju czy województwa, ale również osiągnęli wyniki znacznie wyższe niż absolwenci gimnazjów z terenu powiatu pruszkowskiego. Dotyczy to zarówno części matematyczno-przyrodniczej, jak i humanistycznej.

Rysunek 10 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2012/2013

W przypadku egzaminu maturalnego, wyniki osiągnięte przez uczniów z liceum w Komorowie (jedyna placówka tego typu w gminie) również znacznie przekraczają średnie, w tym powiatową.

Rysunek 11 Odsetek uczniów, którzy zdali egzamin maturalny w roku szkolnym 2012/2013

Powyższe dane pokazują wyraźnie, że wyniki egzaminów kończących poszczególne typy szkół w gminie Michałowice są wyższe, zarówno od średniej krajowej, jak i wojewódzkiej

czy powiatowej. Warto jednak zwrócić uwagę - pamiętając, że wszystkie wyniki wskazują na bardzo wysoki poziom nauki - że w przypadku szkół gimnazjalnych i liceum poziom wyróżnia się również na tle innych placówek z terenu powiatu, natomiast w przypadku szkół podstawowych różnica jest minimalna.

Edukacja nieformalna i pozaformalna

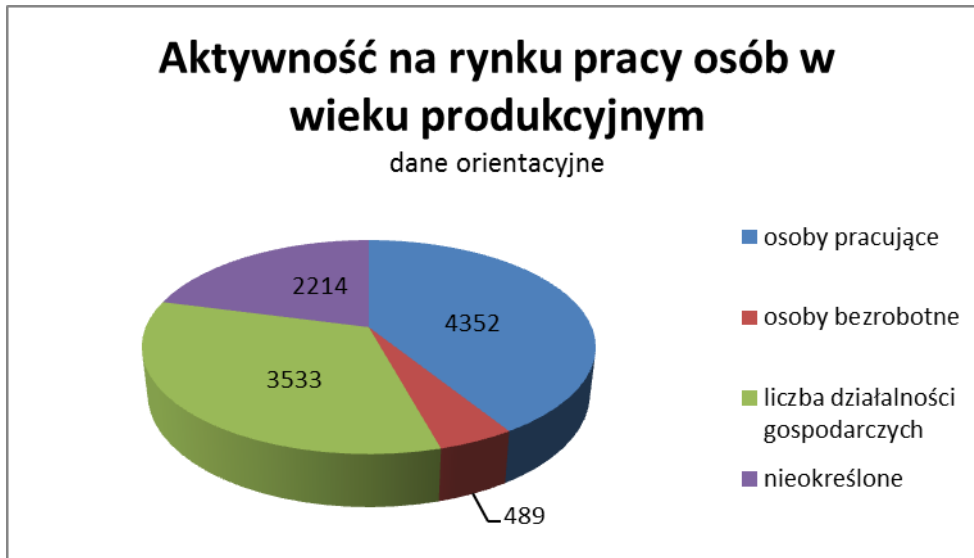
Na terenie gminy Michałowice nie ma rozbudowanego systemu edukacji nieformalnej lub pozaformalnej. Działania edukacyjne dostępne dla mieszkańców realizowane są głównie w ramach oferty odpłatnej podmiotów gospodarczych oraz w ramach działalności jednostek samorządowych (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej czy Powiatowy Urząd Pracy w Pruszkowie w ramach realizowanych projektów kierowanych do grup docelowych oraz nieliczne w ramach Funduszy sołeckich). Szerszy zakres i większą dostępność mają inicjatywy typu "Uniwersytet Wszelkiego Wieku", i inne, nieregularne formy edukacji. Badania jakościowe wyraźnie wykazały, że oferta edukacyjna dla osób dorosłych jest niewystarczająca.

3. Sytuacja na rynku pracy

Ta część diagnozy obejmuje takie zagadnienia, jak aktywność zawodowa mieszkańców gminy Michałowice, poziom i struktura bezrobocia oraz obraz lokalnego rynku pracy z perspektywy podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. W większości przypadków w tym podrozdziale wykorzystywane będą dane bezwzględne, a nie procentowe, które często w lepszy sposób mogą pokazać skalę danego zjawiska, ułatwiając wnioskowanie i planowanie działań. Dane pochodzą częściowo z 2012, częściowo z 2013 roku, co jest pewnym utrudnieniem, jednak niezaburzającym w istotny sposób prezentacji sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Z analizy danych GUS oraz PUP Pruszków wyłania się obraz gminy, w której liczba osób bezrobotnych jest znacznie niższa niż w Polsce, a aktywność zawodowa mieszkańców (mierzona) jest wyższa niż w całym kraju. Na około 16,5 tysiąca mieszkańców, w wieku produkcyjnym znajduje się 10239 osób (stan na koniec 2013 r.). Z tego pracujących jest około 4300⁹, ale należy zwrócić uwagę na istotne zawężenie znaczenia pojęcia "pracujący", które wyklucza osoby związane ze zleceniodawcami umowami cywilnoprawnymi oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą lub pracujące w firmach zatrudniających mniej niż 9 osób. To ograniczenie zaciemnia obraz i pozwala tylko orientacyjnie oszacować realny poziom aktywności zawodowej mieszkańców gminy. Grupy, które można wyróżnić, to: osoby pracujące (4352 osoby), osoby bezrobotne (489), osoby prowadzące działalność gospodarczą (3533 zarejestrowanych działalności gospodarczych). Oznacza to, że pozostaje grupa około 2200 osób, których status jest trudny do ustalenia - mogą być to osoby bierne zawodowo lub pracujące na podstawie umów cywilnoprawnych lub zatrudnione na podstawie umów o pracę w firmach zatrudniających poniżej 9 osób lub osoby pracujące "na czarno".

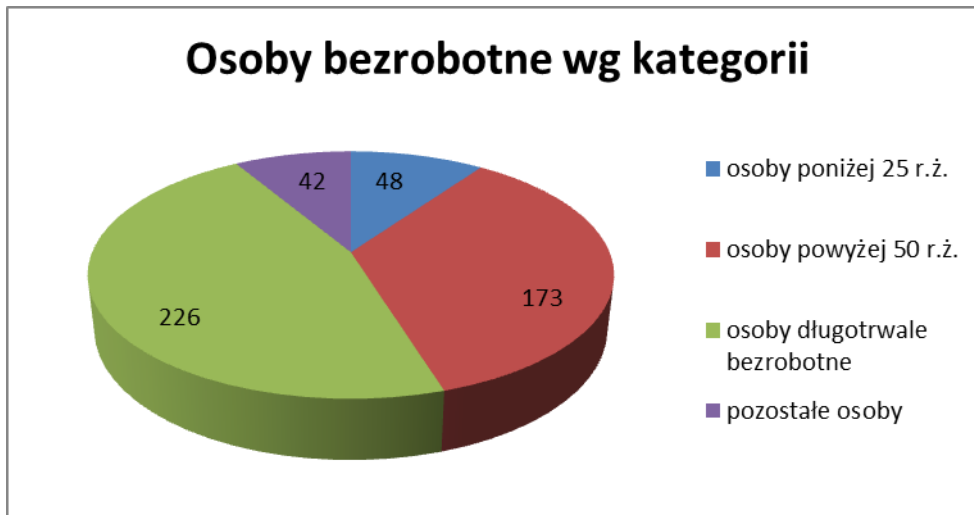
⁹ "pracujący" oznacza osobę zatrudnioną na umowę o pracę w przedsiębiorstwie zatrudniającym powyżej 9 osób

Rysunek 12 Aktywność na rynku pracy osób w wieku produkcyjnym w gminie Michałowice¹⁰

Bezrobocie

Poziom bezrobocia w gminie Michałowice wynosi 4,1% (stan na koniec 2012r., GUS), co oznacza, że jest ponad trzykrotnie niższy niż w skali kraju. W liczbach bezwzględnych (dane za 2013r., PUP Pruszków) oznacza to 489 osób zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy. Pamiętać należy, że dane te nie obejmują mieszkańców biernych na rynku pracy, z różnych przyczyn nie zarejestrowanych w urzędzie..

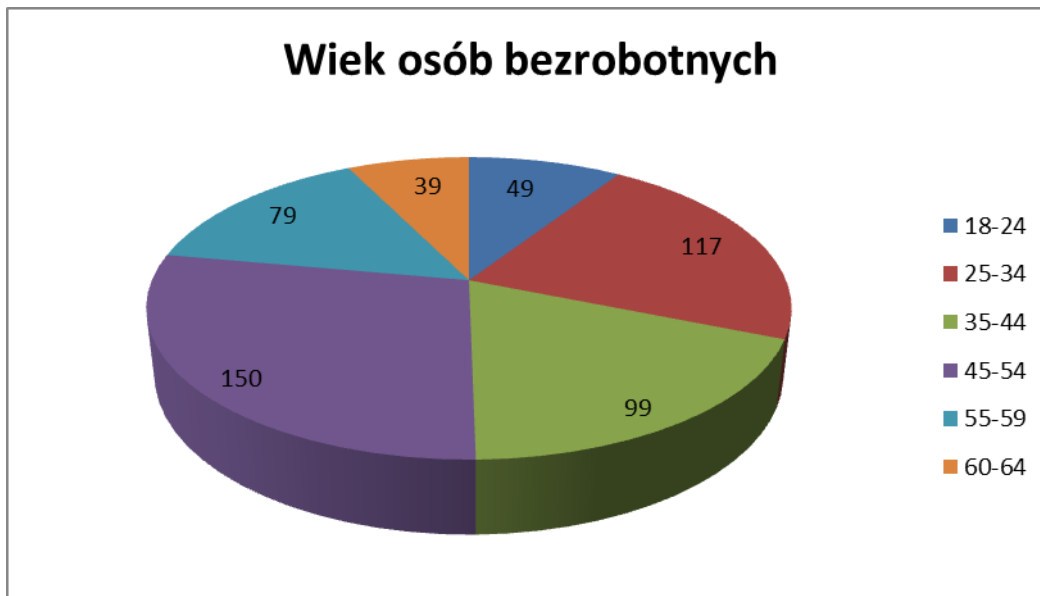
Rysunek 13 Osoby bezrobotne wg kategorii

Wśród osób bezrobotnych jest 255 mężczyzn i 234 kobiety. Mniej więcej co czwarta osoba bezrobotna posiada prawo do zasiłku. Spośród 489 bezrobotnych, większość kwalifikuje się do jednej z trzech kategorii „osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy”, czyli należy do grup: osób poniżej 25 roku życia, osób powyżej 50 roku życia, osób

¹⁰ Uwaga! Dane wykorzystane do tego zestawienia pochodzą z różnych źródeł (GUS, PUP Pruszków) i z różnych okresów (koniec 2012 r. lub koniec 2013 r.), więc należy traktować je jedynie orientacyjnie, a nie wykorzystywać do dokładnych analiz!

długotrwale bezrobotnych. Warto jeszcze zwrócić uwagę na inne zmienne charakteryzujące osoby bezrobotne w gminie Michałowice. 133 osoby nie mają kwalifikacji zawodowych, 107 nie ma doświadczenia zawodowego, 184 nie ma wykształcenia średniego. Dodatkowo - 26 osób samotnie wychowuje minimum jedno dziecko, 22 osoby to niepełnosprawni, a 8 osób po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęło pracy.

Najliczniejszą grupą wiekową wśród bezrobotnych są osoby w wieku 45-54 lat - jest ich 150, oraz w wieku 25-34 - 117 (co może mieć związek z faktem, że sporą grupę osób zarejestrowanych w PUP Pruszków to osoby z wykształceniem wyższym).

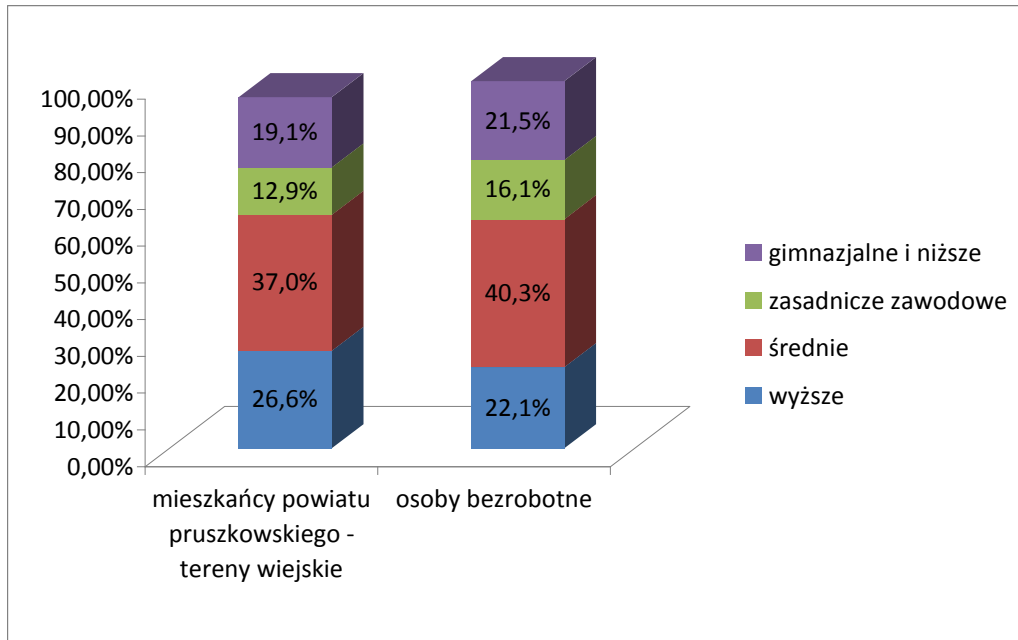
Rysunek 14 Bezrobocie a wiek (łącznie bezrobotnych - 489)

Wykształcenie na najniższym poziomie, gimnazjalne lub podstawowe, to cechy 105 osób bezrobotnych. Najliczniejszą grupę pod względem wykształcenia stanowią jednak ci, którzy zdecydowali się na wykształcenie średnie - ogólnokształcące, zawodowe lub policealne - w sumie to 197 osób.

Rysunek 15 Poziom wykształcenia osób bezrobotnych (łącznie osób - 489)

Warto jeszcze spojrzeć na relację między poziomem wykształcenia u wszystkich mieszkańców gminy, a poziomem wykształcenia osób bezrobotnych - może to stanowić wskazówkę, pozwalającą podjąć próbę określenia, jaki rodzaj wykształcenia zwiększa/zmniejsza szansę na zdobycie pracy przez mieszkańców gminy.

Rysunek 16 Porównanie poziomu wykształcenia osób bezrobotnych z gminy Michałowice z poziomem wykształcenia mieszkańców terenów wiejskich w powiecie pruszkowskim (brak danych dla gminy)

Z powyższego zestawienie widać wyraźnie, że największe różnice dotyczą ludzi z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym, których w grupie osób bezrobotnych jest więcej niż w całej populacji, natomiast wykształcenie wyższe nadal zwiększa szansę na znalezienie pracy, ponieważ te osoby są niedoreprezentowane w grupie osób bezrobotnych.

Przedsiębiorczość mieszkańców gminy Michałowice

Jak już zostało wspomniane wcześniej, na terenie gminy Michałowice zarejestrowanych jest 3533 osób prowadzących działalność gospodarczą. Jest to liczba wysoka, znacznie przekraczająca średnią. Miarą pokazującą poziom aktywności "przedsiębiorczej" mieszkańców gminy Michałowice jest liczba podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON. Wg danych GUS, wskaźnik ten w gminie wynosi niewiele ponad 2000 podmiotów (2018) na 10 tysięcy mieszkańców, przy czym wskaźnik dla całej Polski jest niemal dwa razy niższy, 1032. Takie natężenie działalności gospodarczej wykracza poza typowe zjawiska przypisywane poszczególnym grupom terenów (w metodologii GUS). Najwyższe wartości wskaźnik ten osiąga na terenach „przeważająco miejskich” i wynosi 1458 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców, pozostając znacznie w tyle za wskaźnikiem gminnym.

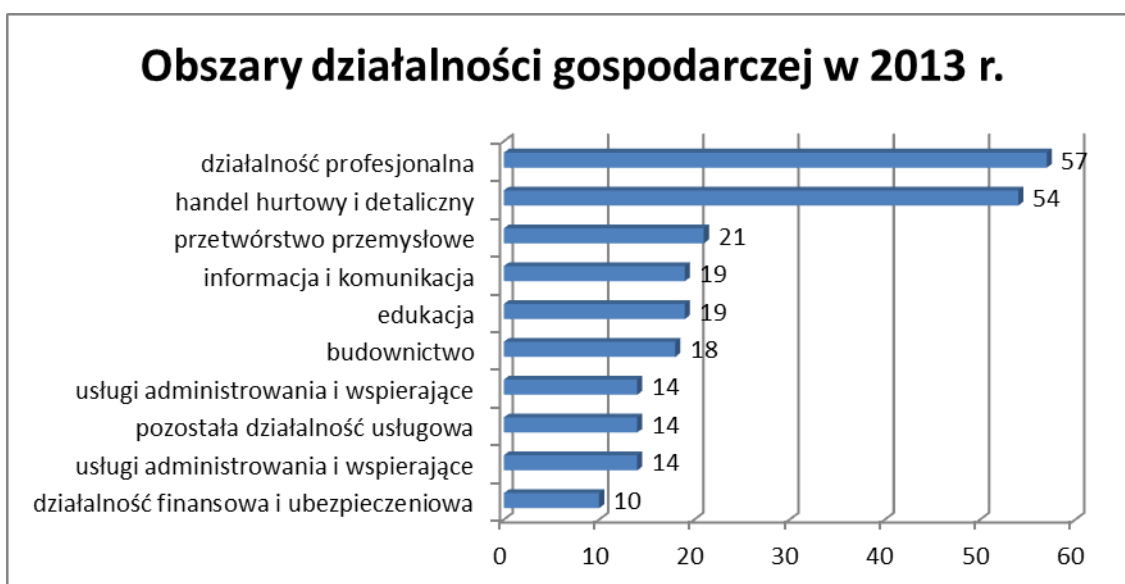
Wysokie wskazania osiągają również inne zmienne charakteryzujące aktywność ekonomiczną i przedsiębiorczość mieszkańców. Działalność gospodarczą prowadzi 23,7 osób

na 100 mieszkańców (średnia dla kraju 11,9), na tysiąc mieszkańców w wieku produkcyjnych przypada 324,6 zarejestrowanych działalności gospodarczych (161 w Polsce), a 2012 r. zarejestrowano na terenie gminy 264 nowe podmioty (co daje 241 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców w wieku produkcyjnym wobec 146 w Polsce).

Dominującymi obszarami, w których przejawia się działalność gospodarcza mieszkańców gminy, są¹¹: "handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodów", "działalność profesjonalna, naukowa i techniczna" w czym zawarte są m.in.: działalność prawnicza, księgowa, doradcza, architektoniczna, inżynierska, naukowa, promocyjna, badawcza itp.) oraz "przetwórstwo przemysłowe".

Rysunek 17 Obszary działalności gospodarczej najliczniej reprezentowane w gminie Michałowice

Rysunek 18 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w 2013 r. wg kategorii

¹¹ kategorie tożsame z Polską Klasyfikacją Działalności 2007

Biorąc pod uwagę rejestrację z 2013 roku, najczęściej rozpoczynano działalność również w obszarze "handlu" (54 nowe podmioty), "działalności profesjonalnej" (57) i "przetwórstwa przemysłowego" (21), ale popularne były również: "informacja i komunikacja" oraz "edukacja" (po 19 nowych firm). Duża liczba podmiotów gospodarczych nie przekłada się na bardzo wysoki poziom zatrudnienia, ponieważ zdecydowana większość z nich nie zatrudnia więcej niż 9 pracowników, a podejrzewać można, że w większości jest to działalność jednoosobowa lub wspierana "nieoficjalnie" przez członków rodziny. Pracodawców prywatnych, zatrudniających powyżej 50 osób, jest niespełna 30. Duże wrażenie może robić liczba aż 157 podmiotów zatrudniających pomiędzy 10 a 49 osób, warto jednak uwzględnić fakt, że większość firm zatrudnia bliżej 10 niż 50.

Rysunek 19 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Michałowice pod względem liczby pracowników (2013 r., GUS)

X X X

Możliwości znalezienia pracy na terenie gminy Michałowice i powiatu pruszkowskiego

Podczas panelu badawczego z 18.03.2014r., w którym wzięli udział liderzy i liderki związani z instytucjami samorządowymi i organizacjami społecznymi, określony został jeden z większych problemów gminy, dotyczący trudności w znalezieniu pracy/zatrudnienia na terenie gminy i - patrząc szerzej - powiatu pruszkowskiego. Uczestnicy zwrócili uwagę na kilka aspektów związanych z tym problemem, które można podzielić na kilka kategorii.

Nieprzygotowanie gminy (jako terytorium, przestrzeni) do wspierania aktywności zawodowej - respondenci zwrócili uwagę, że na terenie gminy jest mało terenów inwestycyjnych i przemysłowo-usługowych, większość to tereny mieszkaniowe (co też było traktowane jako atut gminy). Zarazem zwracają również uwagę, że zdarzają się protesty ze strony mieszkańców, którzy nie chcą w swoim sąsiedztwie zakładów przemysłowych czy nawet handlowych lub magazynowych. Podniesiony również został brak planu/strategii wspierania przedsiębiorczości w polityce gminy, którego obecność mogłaby ułatwić

prowadzenie (i zakładanie) działalności gospodarczej. Zgłoszony został również problem zbyt wysokich lokalnych danin publicznych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Trudności w znalezieniu pracy wiążą się również z brakiem dużych pracodawców na terenie gminy - potwierdzają to również dane urzędowe. Wg danych GUS, na koniec 2013 roku na terenie gminy funkcjonowało tylko niespełna 30 podmiotów, które zatrudniały powyżej 50 osób. Pozytywnym czynnikiem natomiast jest bliskość rynku warszawskiego, który jest miejscem pracy dla wielu mieszkańców gminy.

x x x

Sytuacja na rynku pracy nie wydaje się zła - poziom bezrobocia jest relatywnie niski, bliski tzw. naturalnemu poziomowi bezrobocia. Osoby pozostające bez pracy w przeważającej większości kwalifikują się do jednej z grup o szczególnych potrzebach na rynku pracy (poniżej 25 roku życia, powyżej 50 roku życia oraz długotrwale bezrobotni), do których jest kierowane specjalne wsparcie.

Zwraca uwagę również wysoka aktywność ekonomiczno-zawodowa mieszkańców gminy, częściowo pewnie stymulowana przez bliskość chłonnego i atrakcyjnego rynku pracy w Warszawie, ale również widać duży poziom przedsiębiorczości uzewnętrzniany prowadzeniem i rejestrowaniem własnych działalności gospodarczych. Wprawdzie należy mieć na uwadze, że częściowo za tę liczbę może odpowiadać presja ze strony pracodawców, ale nie ma przesłanek, które pozwoliłyby przypuszczać, że akurat na terenie powiatu pruszkowskiego czy gminy Michałowice jest ona większa niż w innych rejonach Polski. A różnica w aktywności biznesowej mieszkańców jest znacząca.

Analiza obszarów działalności gospodarczej pozwala dostrzec wiodące kierunki (handlowe, budowlane, przetwórcze i "działalność profesjonalną", ale również inne obszary są reprezentowane w ilościach zauważalnych, co pozwala podejrzewać, że rynek na usługi i produkty mieszkańców gminy jest chłonny i zróżnicowany (i zapewne wykraczający poza granicę gminy czy nawet powiatu).

Nie można również nie docenić bliskości Warszawy, która jest zarówno chłonnym rynkiem pracy, oferującym zatrudnienie mieszkańcom gminy, jak i rynkiem konsumującym produkty i usługi wytworzone lokalnie przez przedsiębiorców w gminie Michałowice.

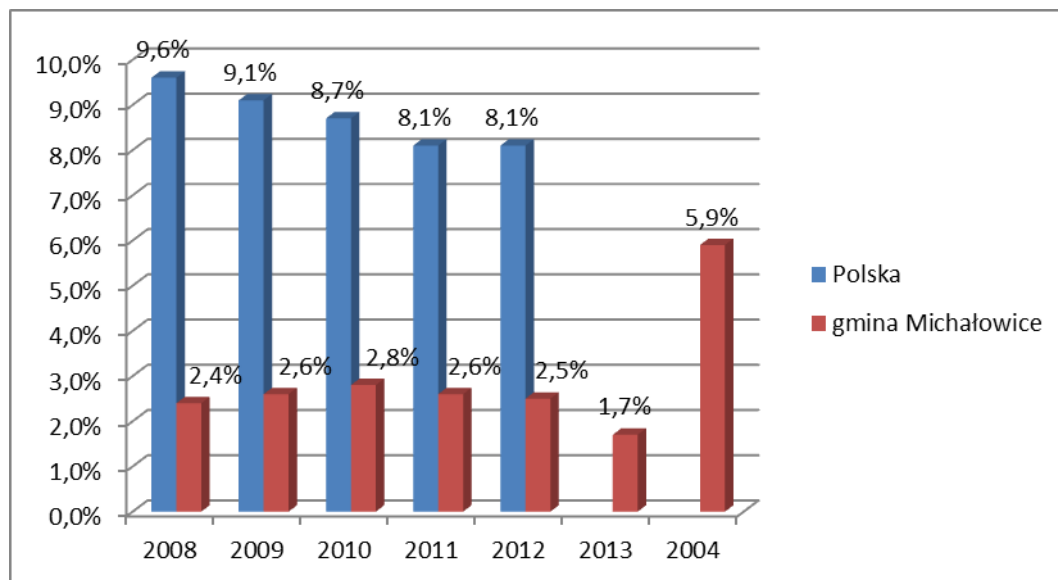
5. Sytuacja w sferze pomocy społecznej

Na terenie gminy Michałowice funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, którego statutowym celem jest rozwiązywanie i przeciwdziałanie różnym problemom związanym z życiem społeczności lokalnej. W tradycyjnym ujęciu, problemy te związane są z pomocą osobom/rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji z powodów finansowych, wymagających wsparcia pieniężnego lub innego, osoby nieradzące sobie z samodzielnym życiem (z powodu chorób, niepełnosprawności, uzależnień, deficytów edukacyjnych, postaw życiowych), osoby żyjące w rodzinach dysfunkcyjnych, osoby uzależnione od alkoholu i innych używek itd. W obszar pomocy społecznej włącza się również dodatkowe zadania, np. kwestie związane z przemocą domową - w ramach diagnozy, temat ten znajduje się w części poświęconej bezpieczeństwu w gminie.

Przywracane w ostatnich latach znaczenie pracy środowiskowej w zakresie zadań ośrodka pomocy społecznej oznacza, że w zakres działań ośrodka wraca/wzmacniany jest obszar zagadnień związanych nie tylko z życiem klientów ośrodka pomocy społecznej, osób/rodzin wymagających wsparcia, ale również całej społeczności - rolą ośrodka jest dbanie o spójność środowiska lokalnego, podmiotowość mieszkańców, angażowanie ich w działania na rzecz społeczności lokalnej, inicjowanie i rozwijanie współpracy środowiskowej.

Ogólna charakterystyka sytuacji w sferze pomocy społecznej

W gminie Michałowice na koniec 2013 r. mieszkało około 16,5 tysiąca mieszkańców, z czego 266 osoby (193 rodziny) objęte były bezpośrednimi działaniami z zakresu pomocy społecznej. Oznacza to, że niespełna 2% mieszkańców należało do klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Oznacza to też kolejny spadek rok do roku. Widać również, że od kilku lat jest to poziom nieporównywalnie niższy od średniej krajowej.

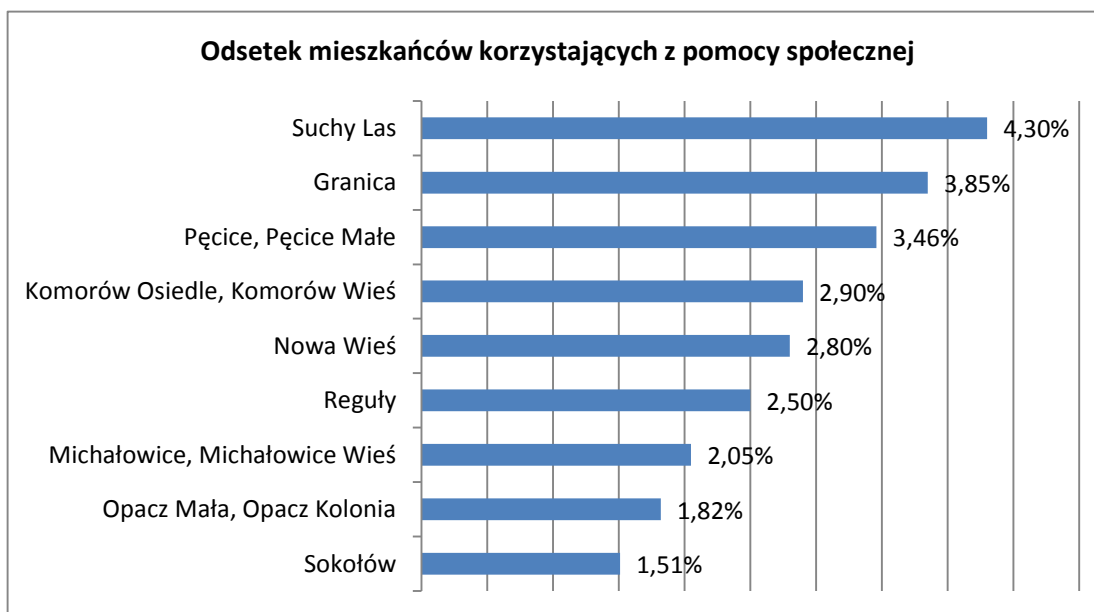

Rysunek 20: Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (GUS, Baza Danych Lokalnych).

Stabilność ta dotyczy jednak tylko ostatnich lat. Cofając się mocniej w czasie, do 2004 roku, widać wyraźnie, że znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Odsetek ludności otrzymujących wsparcie GOPS-u zmniejszył się ponad trzykrotnie.

Miejsce zamieszkania mieszkańców korzystających z pomocy społecznej

Największa liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje Komorów (Osiedle i Sołectwo), Granicę oraz Nową Wieś. Nie jest to zaskakujące, ponieważ są to największe skupiska ludności na terenie gminy. Warto jednak spojrzeć na relację liczby rodzin korzystających ze wsparcia wobec liczby mieszkańców. Poniższy wykres pokazuje, gdzie natężenie problemów jest wyższe.

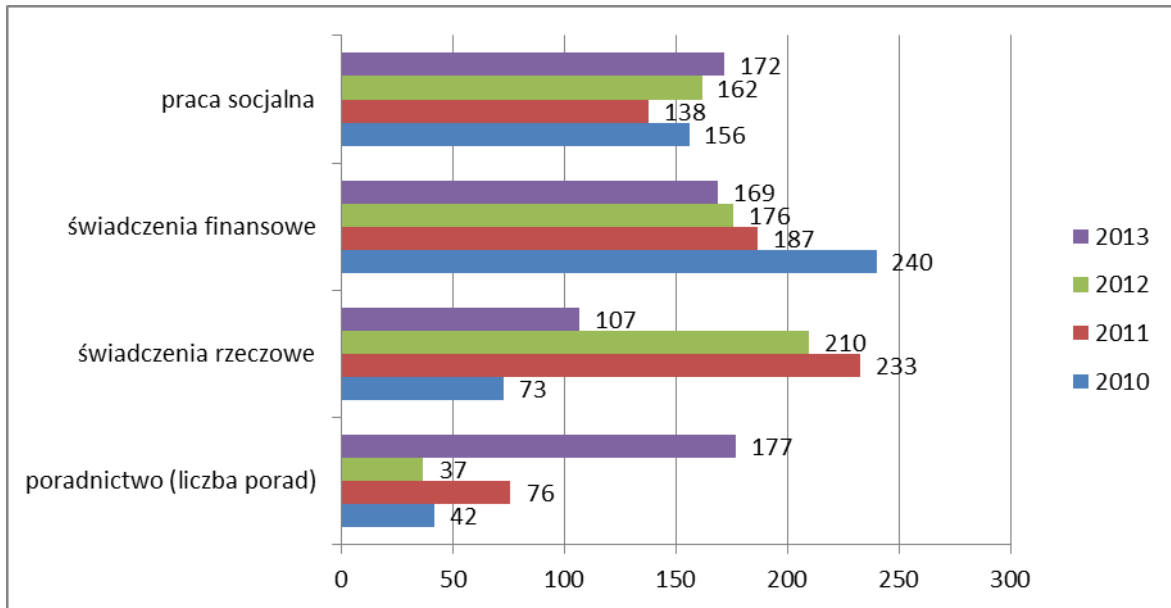

Rysunek 21 Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (wg danych za 2012 r.)¹²

Formy korzystania z pomocy społecznej

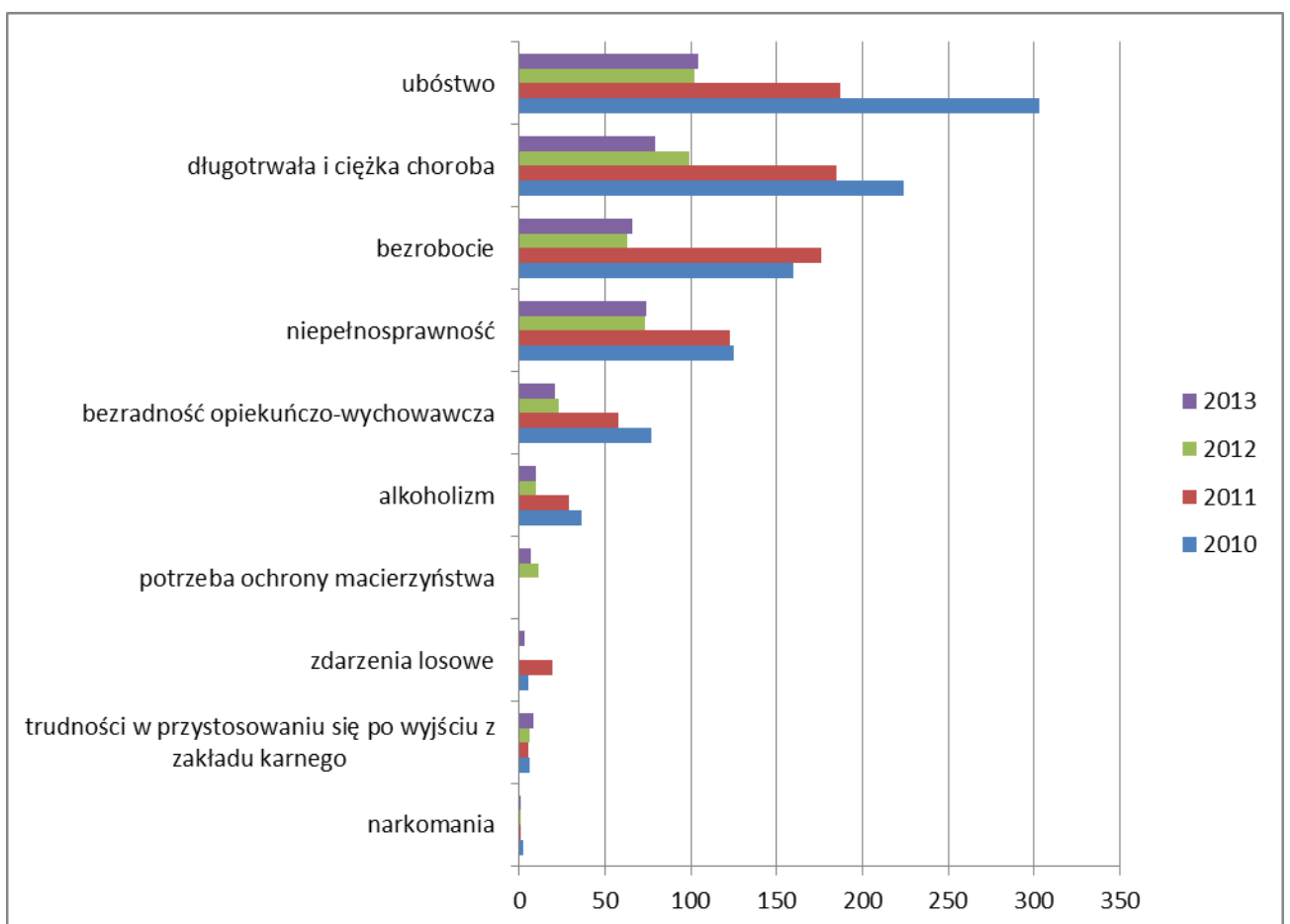
Ze świadczeń GOPS korzysta co roku niewiele poniżej 400 osób, jednak formy pomocy z jakiej korzystają są zróżnicowane w poszczególnych latach. W niektórych latach większość korzysta ze świadczeń finansowych, w innych - świadczenia finansowane i rzeczowe obejmują podobną grupę ludzi. Najmniej osób korzysta z poradnictwa, choć i tutaj widać mocne wahania w poszczególnych latach. Zwraca uwagę spadek osób korzystających ze świadczeń finansowych. W 2010 roku było to 240 osób, w 2011 - tylko 187 i liczba ta mniej więcej utrzymała się w kolejnych latach. Niestabilna jest za to liczba osób korzystających z pomocy rzeczowej - począwszy od 73 w 2010 r., przez 223 i 210 w 2012 r., do spadku w 2013 r. do 107 osób. Wyraźnie wzrosła natomiast w 2013 r. liczba osób korzystających z poradnictwa - o ile w latach 2010-2012 było to kilkadziesiąt osób rocznie, o tyle w ubiegłym - aż 177. Wzrasta również liczba osób objętych pracą socjalną. Wsparciem w formie dożywiania GOPS obejmuje ponad 250 osób w tym 87 dzieci, którym finansowane są posiłki w szkole.

¹² Uwaga! Zestawienie obciążone jest ryzykiem pewnego błędu, ponieważ dane dotyczące świadczeń w poszczególnych miejscowościach określa liczbę rodzin, a nie mieszkańców. Dla uproszczenia przyjęto, że średnia rodzina korzystająca z pomocy liczy 2,05 (liczba osób objętych pomocą wobec liczby rodzin objętych pomocą) osoby i liczba ta nie zależy od miejsca zamieszkania

Rysunek 22 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wg formy pomocy

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej

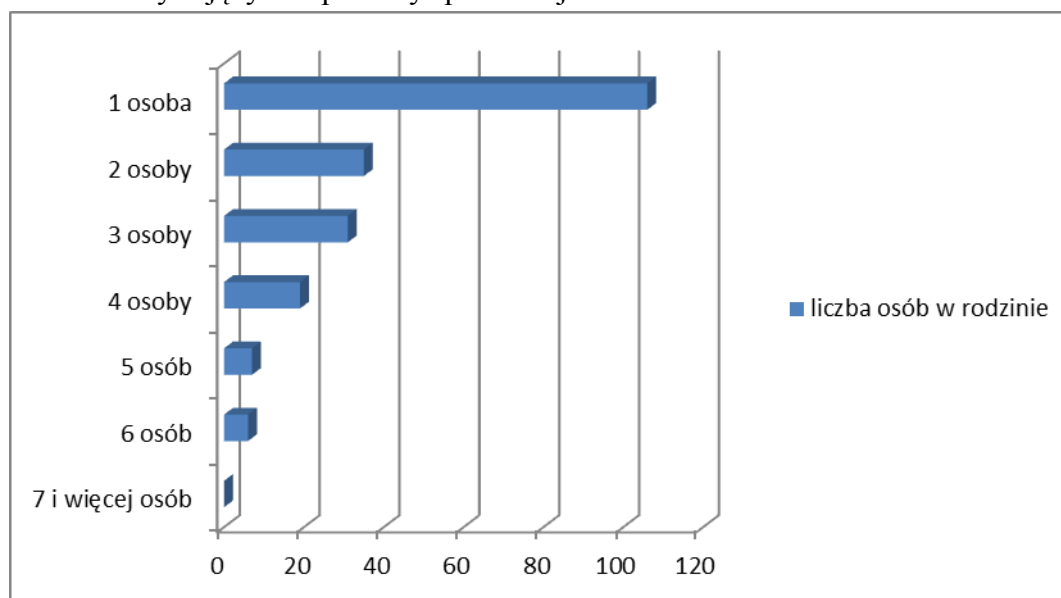

Rysunek 23 Powody udzielania pomocy społecznej przez GOPS Michałowice

Zdecydowana większość osób i rodzin korzystających z pomocy ośrodka pomocy społecznej kwalifikuje się z powodu ubóstwa. Drugą przyczyną jest długotrwała i ciężka choroba, na trzecim miejscu - bezrobocie. Do rzadkości należy występowanie o pomoc z przyczyn losowych czy z powodu narkomanii.

Struktura rodzin objętych pomocą społeczną

Poniższy wykres prezentuje udział poszczególnych typów rodzin w łącznej grupie rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Rysunek 24 Wielkość rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Michałowice 2013

Jak przedstawia wykres z pomocy społecznej korzystają głównie osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe. W roku 2013 pomocą społeczną objęto 75 rodzin z dziećmi, 34 rodziny niepełne oraz 28 rodzin emerytów i rencistów.

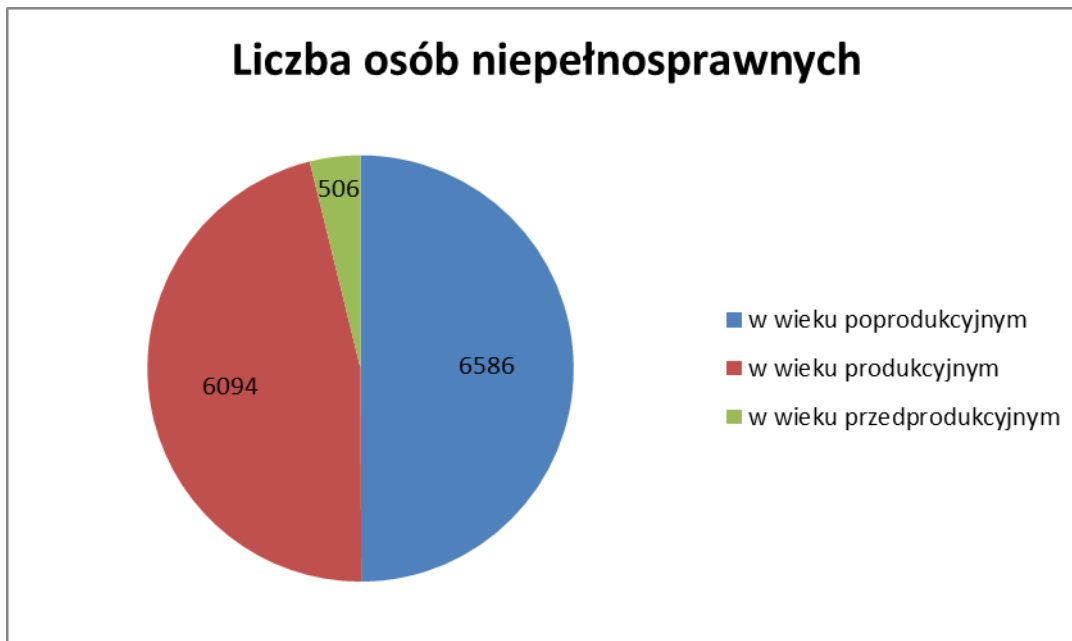
Osoby niepełnosprawne

Na terenie powiatu pruszkowskiego mieszka ponad 13 tysięcy osób niepełnosprawnych, z czego niepełnosprawnych prawnie (tj. posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności) jest prawie 8 tysięcy, a tylko biologicznie (tj. odczuwających całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności) - niewiele ponad 5 tysięcy¹³. Zdecydowana większość z nich to osoby w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. W przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym, 415 osób jest niepełnosprawnych prawnie, a 92 - tylko biologicznie. W kolejnej kategorii wiekowej osób z prawną niepełnosprawnością jest 4426, a tylko z biologiczną 1668, w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym jest to odpowiednio 3022 i 2564 osób.

Powyższe dane odnoszą się do całego powiatu pruszkowskiego. Jeżeli założyć, że rozkład zamieszkania osób niepełnosprawnych jest równy, to można przyjąć orientacyjnie,

¹³ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Główny Urząd Statystyczny

że w gminie Michałowice mieszka około 13% mieszkańców powiatu, zatem na terenie gminy zamieszkuje około 1700 osób niepełnosprawnych.

Rysunek 25 Liczba osób niepełnosprawnych (niezależnie od rodzaju niepełnosprawności) w powiecie pruszkowskim (2011)

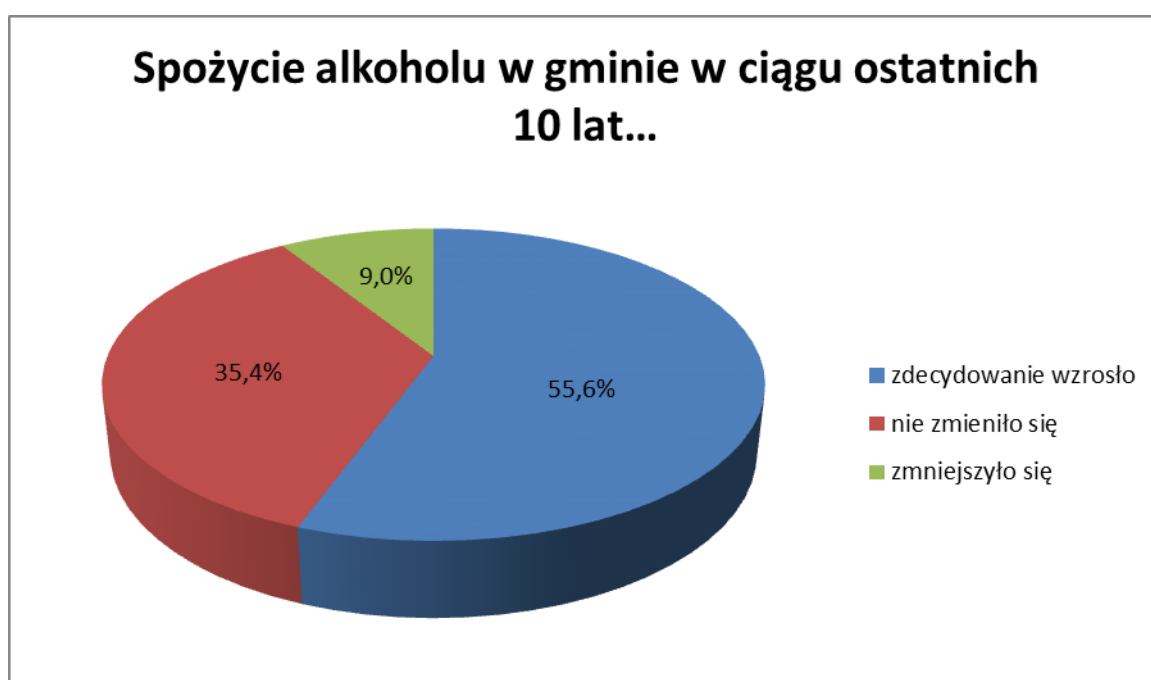
x x x

Podczas panelu badawczego sytuacja osób niepełnosprawnych w gminie Michałowice została uznana za jeden z ważniejszych problemów. Uczestnicy zwracali uwagę na trudności i problemy, z jakimi stykają się osoby niepełnosprawne w gminie Michałowice. Mają one charakter zarówno instytucjonalny, jak i związany z postrzeganiem osób niepełnosprawnych przez innych mieszkańców.

- nieprzystosowanie wszystkich budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo
- brak rozpoznania środowiska osób niepełnosprawnych i ich potrzeb przez instytucje publiczne i społeczne
- brak wiedzy na temat praw i możliwości, jakie mają osoby niepełnosprawne
- problemy materialne
- brak innych członków rodziny w dni powszednie
- niski poziom wiedzy i umiejętności o prawidłowych formach pomocy osobom niepełnosprawnym (dotyczy otoczenia osób niepełnosprawnych)
- słabe zagospodarowanie czasu wolnego osób niepełnosprawnych/brak oferty dla nich/brak wolontariatu dla seniorów i osób niepełnosprawnych
- poczucie osób niepełnosprawnych, że nikt się nimi nie interesuje, brak kontaktów z innymi ludźmi

Uzależnienia

W 2013 roku pomoc społeczną w związku ze stwierdzonym problemem alkoholowym¹⁹ otrzymywało osób, a 2 - narkomanią. Nie są to duże liczby, ale też nie oznacza, że tylko tyle osób należy do grupy uzależnionych lub zagrożonych uzależnieniem od alkoholu czy narkotyków. Nie każda osoba otrzymuje pomoc, nie każda jest zarejestrowana itd. Nie ma danych kompleksowo pokazujących obraz problemu uzależnień w gminie Michałowice., jednak wyniki badań prowadzonych w 2012 roku (Diagnoza Lokalnych Problemów Społecznych - Gmina Michałowice 2012) pokazują, że w opinii mieszkańców jest to drugi co do ważności problem społeczny. Ponad połowa respondentów (spośród 200 mieszkańców biorących udział w badaniu) uznała, że spożycie alkoholu w ciągu ostatnich 10 lat zdecydowanie wzrosło. Tylko co 11 osoba uznała, że spożycie zmalało.

Rysunek 26 Opinie mieszkańców gminy na temat spożycia alkoholu w latach 2002-2012, na podstawie: *Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012*

Jak spożycie alkoholu wpływa na zachowanie mieszkańców? Respondenci zostali zapytani, czy byli świadkami negatywnych zachowań mających związek ze spożywaniem alkoholu. Najwięcej osób zetknęło się z głośnym nagannym, zachowaniem młodzieży (51%), duża grupa zaobserwowała też awanturę (34%) lub akty wandalizmu (26,5). 9% respondentów bezpośrednio doznała krzywdy, lecz w badaniu nie zostało doprecyzowane, co to oznacza. Co czwarta osoba nie zetknęła się z negatywnymi skutkami spożywania alkoholu.

Respondenci w tym samym badaniu byli zapytani o swoje własne zachowania alkoholowe. Tylko 1,5% mieszkańców pije codziennie, 6,6% częściej niż raz w tygodniu. Kilka razy miesięcznie po alkohol sięga co czwarty respondent, a co piąty - w ogóle nie pije alkoholu.

Zapytani o przyczyny picia, respondenci wskazali, że głównym powodem jest "chęć zapicia problemów, smutków" oraz "chęć wyluzowania się". Ważne były też "namowy

znajomych" oraz "brak możliwości alternatywnego spędzania czasu" (osoby mogły wskazać więcej niż jedną przyczynę).

Rysunek 27 Przyczyny picia alkoholu, na podstawie "Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012)

Problem związany z używaniem narkotyków ma nieporównywalnie mniejsze znaczenie i skalę. Świadczy o tym nie tylko fakt, że tylko dwie osoby z tego powodu otrzymują jakąś formę pomocy społecznej, ale też mniejsze rozpowszechnienie tej używki. W cytowanych już badaniach tylko 11,5% dorosłych respondentów przyznało, że kiedykolwiek zażywało narkotyki.

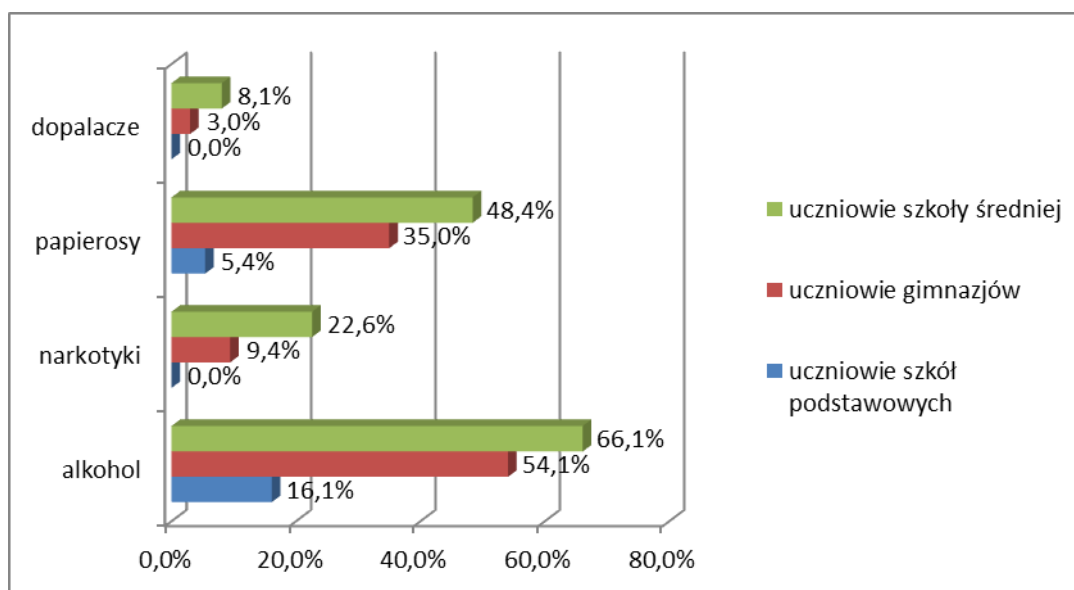
Dzieci i młodzież a uzależnienia

Badanie "Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych" objęło również (a w zasadzie przede wszystkim) grupę niemal 600 uczniów szkół w gminie. Również i ta grupa była badana w obszarze konsumpcji alkoholu i innych używek (narkotyków, dopalaczy i papierosów). Badacze zapytali respondentów, czy kiedykolwiek mieli aktywny kontakt z którąś z wyżej wymienionych substancji. Odpowiedzi prezentuje rysunek 28.

Autorzy przywoływanego badania zwrócili uwagę, że wprawdzie wyniki pokazują, że dzieci i młodzież mają kontakt z używkami, jednak jego intensywność jest niższa niż przeciętna dla populacji. Wg badań ESPAD z 2011 r., 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych miało kontakt z alkoholem, a wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych - 95,2%¹⁴. Badanie to nie obejmowało uczniów szkół podstawowych.

Wyniki dotyczące narkotyków również są niższe niż w przywoływanych badaniach porównawczych, ale zwraca uwagę fakt, że około 16% uczniów gimnazjów i 27% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uważa, że łatwo mogą mieć dostęp do narkotyków

¹⁴ źródło: Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012

Rysunek 28 Odsetek osób, które kiedykolwiek spożywały/korzystały z danych używek (na podstawie Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych - Gmina Michałowice 2012)

x x x

Wydaje się, że problemy związane z uzależnieniami lub nadużywaniem alkoholu czy narkotyków nie są dużym problemem z perspektywy gminy i jej mieszkańców. Również podczas panelu badawczego z 18 marca br. uczestnicy nie uznali, że jest to znaczący problem dla gminy. Potwierdzają to również statystyki działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - w ostatnich latach na leczenie odwykowe kierowano między 9 a 20 osób rocznie, a liczba osób zatrzymanych do wytrzeźwienia oscylowała wokół 10 rocznie. Duży wpływ na przedstawioną sytuację ma realizacja działań profilaktycznych skierowanych do dużego grona mieszkańców Gminy Michałowice w ramach gminnego programu profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi.

6. Poziom bezpieczeństwa - publicznego i przemoc domowa

W opinii osób biorących udział w panelu badawczym, gmina Michałowice jest gminą bezpieczną i spokojną. Co to oznacza?

Bezpieczeństwo publiczne

Z danych Komisariatu Policji w Michałowicach wynika, że w ostatnich latach poziom przestępczości nie wzrasta, a miejscami nawet spada. W 2010 roku wszczęto 350 postępowań, w 2011 - 351, a w 2012 - 294. Wzrósł również - chociaż nieznacznie - odsetek wykryć. W 2012 r. wynosił 57,4%, co jest wynikiem o 3 pp. wyższym niż w latach poprzednich¹⁵. Najbardziej zagrożone przestępczością na terenie gminy są:

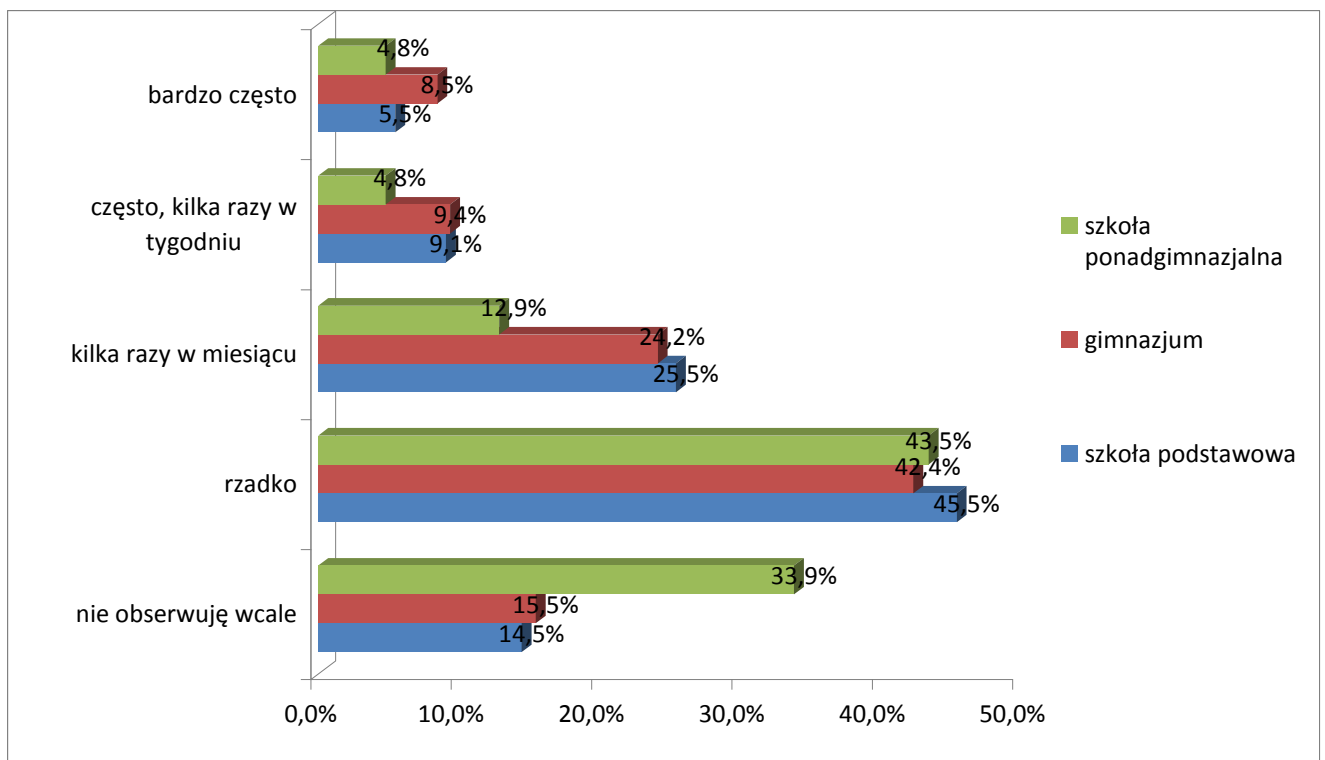
- Komorów Osiedle i Sołectwo Komorów- kradzieże i uszkodzenia mienia, włamania

¹⁵ dane dotyczące bezpieczeństwa publicznego na podstawie raportu "Stan bezpieczeństwa publicznego za 2012 r. - informacja Komisariatu w Michałowicach z/s w Regulach dla wójta Gminy Michałowice".

- Michałowice - kradzieże, włamania
- Granica - włamania.

Na terenie gminy w ostatnich latach nie stwierdzono najpoważniejszych przestępstw (zabójstw, gwałtów), ale w sumie zanotowano ponad 200 przestępstw kryminalnych (245 stwierdzonych w 2012 r.). Największa liczba przestępstw związana była z kradzieżą mienia (99 stwierdzonych), włamaniami (50) i uszkodzeniem mienia. Sporadycznie zdarzały się przestępstwa związane z narkotykami (17 stwierdzonych) czy rozbojami (7). W każdej z powyższych kategorii stwierdzono spadek stwierdzonych przestępstw z wyjątkiem przestępstw przeciw mieniu - w 2012r. wszczęto 25 postępowań w tej sprawie wobec 18 rok wcześniej.

Specyficznym obszarem bezpieczeństwa publicznego - przemocą w szkole, zajęli się realizatorzy badania "Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012", którzy przepytali niemal 600 uczniów na ten temat. I widać wyraźnie, że perspektywa "szkolna" jest zupełnie inna niż "ogólnogminna". Tylko kilkanaście procent uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych nie było świadkiem przemocy w szkole (w przypadku uczniów szkół średnich - co trzeci), prawie połowa styka się z nią "rzadko", a co czwarty uczeń szkoły podstawowej lub gimnazjum - kilka razy w miesiącu. Co dziesiąty gimnazjalista twierdzi, że styka się z nią "bardzo często".

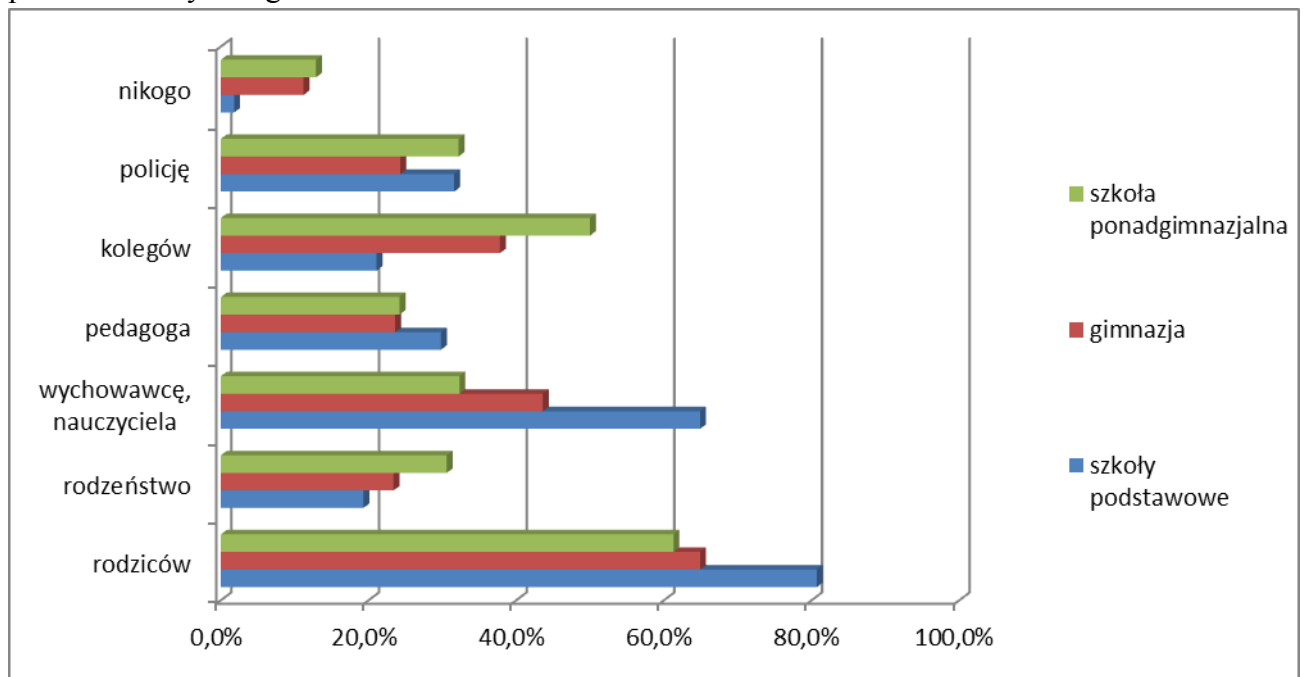

Rysunek 29 Odsetek uczniów szkół obserwujących zjawiska przemocy w szkołach (na podstawie: *Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012*)

Powyższe dane jednak nie przeszkadzają uczniom czuć się bezpiecznie: niemal 80% uczniów szkół podstawowych, 70% z gimnazjów i 80% ze szkoły ponadgimnazjalnej czuje się

"bezpiecznie" lub "raczej bezpiecznie", a tylko 4-9% uważa, że jest "niebezpiecznie" lub "raczej niebezpiecznie".

W ramach badania uczniowie zostali zapytani, co by zrobili będąc świadkiem agresywnego zachowania. Część by nie zareagowała (przede wszystkim - uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej, których 16% nie zrobiłoby nic, w przypadku gimnazjum byłoby to 10%, a szkoły podstawowej niespełna 4%), część włączyłaby się do bójki (16% licealistów, 6% gimnazjalistów o niecałe 2% uczniów szkół podstawowych), część by próbowała załagodzić sytuację (odpowiednio 27%, 40%, 22%), a największa grupa by poinformowała (31%, 38%, 73%). Kogo? Zdecydowanie najczęściej wskazywani byli rodzice (między 60 a 80%), z wiekiem natomiast uczniów wzrastała liczba tych, którzy powiadomiliby kolegów.

Rysunek 30 Odsetek uczniów szkół wg osób, które powiadomiłyby w przypadku stania się ofiarą przemocy (na podstawie: *Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012*)

W przedstawionych danych zwraca uwagę również fakt, że stosunkowo duża grupa uczniów (i to niezależnie do wieku) powiadomiłaby pedagoga szkolnego. Jeszcze częściej adresatem takiej informacji stałby się nauczyciel lub wychowawca. Patrząc na wynik osiągnięty przez pedagogów (ale i policję) warto się zastanowić, czy jest on zadowalający czy nie.

Przemoc domowa

W gminie Michałowice problem przemocy domowej występuje i - podobnie jak w innych miejscach kraju - oficjalne dane zaniżają jego skalę. Wynika to z faktu, że stosunkowo mało ofiar przemocy rodzinnej jest gotowa na zgłaszanie się z prośbą o pomoc. Dysproporcja między stanem faktycznym a stanem potwierdzonym urzędowo jest spora - z danych komisariatu policji w Michałowicach kilkadziesiąt interwencji rocznie ma związek z przemocą domową, a na koniec 2013 r. były założone 33 "niebieskie karty". Z drugiej

strony dostępne są wyniki badań realizowanych w 2012 r., które wskazują, że problem ten jest nieporównywalnie większy.

Problem przemocy domowej był jednym z elementów badania "Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012" i z tego raportu pochodzą dalsze dane, zebrane od respondentów-mieszkańców gminy. Dorośli respondenci zostali zapytani, czy znają w swoim otoczeniu osobę, która doznaje przemocy - fizycznej lub psychicznej - ze strony członka swojej rodziny. I chociaż większość odpowiedziała, że nie zna, to jednak liczba tych, którzy potwierdzili, znacznie przekracza dane oficjalne.

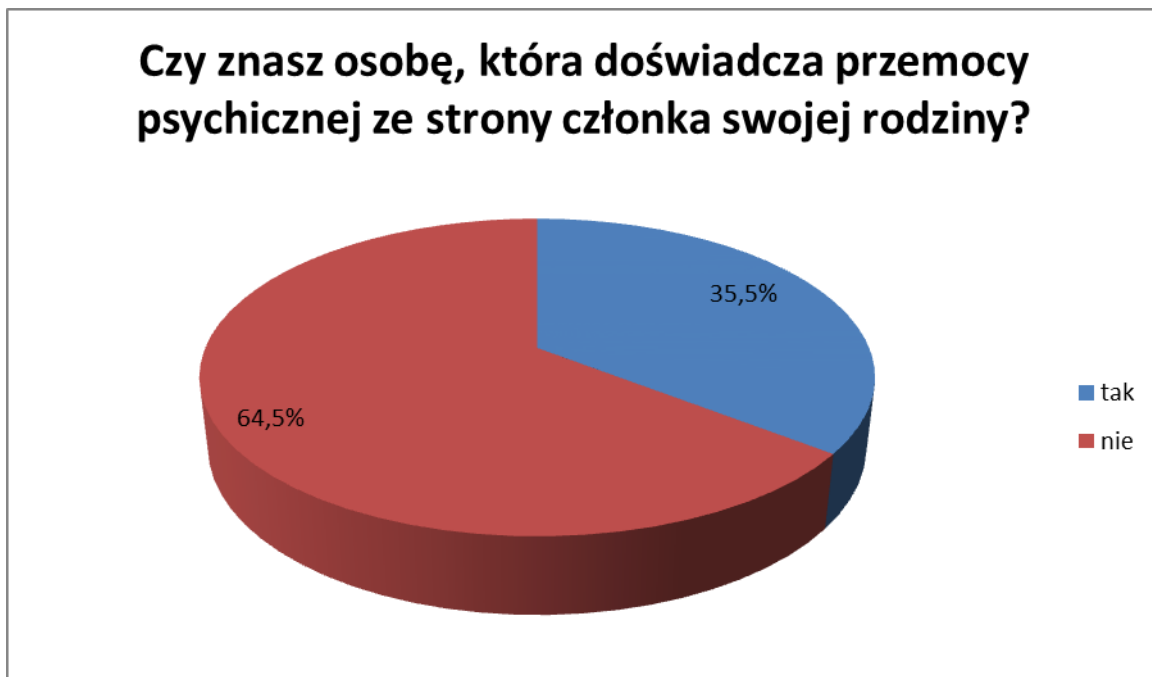

Rysunek 31 Odsetek osób znających/nieznających osoby doświadczające przemocy fizycznej ze strony członków swojej rodziny (na podstawie: *Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012*)

Dane wyraźnie pokazują, że kwestia przemocy domowej znacznie przekracza poziom zarejestrowany, nie pozwalają jednak określić, jaka jest to przemoc, czego dotyczy i w jakich sytuacjach występuje.

Zastanawiający jest fakt, że dwie trzecie respondentów twierdzi, iż wie, w jaki sposób należy postępować z osobą, która doznaje przemocy i wie, gdzie i jaką pomoc może uzyskać. Do tych danych należy podejść z dużą ostrożnością, wydaje się bowiem, że jest to raczej odpowiedź z poziomu "chciałbym wiedzieć" niż "wiem".

W odpowiedzi na dostrzegany już od lat problem, na terenie gminy działa zespół interdyscyplinarny zajmujący się przypadkami przemocy domowej, a ponadto, w 2011 roku, został uchwalony "Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2011–2016". Dokument ten określa główne kierunki działań i sposoby ich realizacji, przede wszystkim dotyczące rozszerzenia wsparcia dla ofiar, ale i podniesienia świadomości społeczności na temat zjawiska przemocy domowej.

Rysunek 32 Odsetek osób znających/nieznających osoby doświadczające przemocy psychicznej ze strony członków swojej rodziny (na podstawie: **Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych - Gmina Michałowice 2012**)

7. Aktywność społeczna mieszkańców gminy Michałowice

Ważnym aspektem, jaki należy wziąć pod uwagę analizując sytuację szeroko rozumianych "problemów społecznych", jest poziom aktywności mieszkańców. W podejściu, które zakłada, że działania mają nie mieć charakteru "opiekuńczego" a "pomocowy", które nie mają być tylko "udzielaniem pomocy", jednokierunkowym przepływem świadczeń od instytucji do jednostek, a wspólnym, upodmiotowionym działaniem wzajemnych, związanych ze współodpowiedzialnością, podejściem społecznościowym i obywatelskim, konieczne jest przyjrzenie się poziomowi aktywności mieszkańców. Im większa aktywność, tym większa szansa, że takie podejście odniesie sukces. Im mniejsza aktywność, tym pilniejsze stają się działania podnoszące ją.

Na terenie gminy Michałowice nie były dotąd prowadzone badania nakierowane na badania poziomu aktywności społecznej czy publicznej mieszkańców, dlatego też dla zobrazowania tej sfery wykorzystano różne dane, które mogą być pewną wskazówką określającą ich gotowość do włączania się w różne formy działań. Brak natomiast informacji o powodach, przyczynach, motywacjach, interesach i innym tle jakościowym, wyjaśniającym występowanie danego zjawiska.

Korzystając z dostępnym danych, aktywność społeczna mieszkańców gminy Michałowice zostanie opisana przez kilka zmiennych:

- liczbę organizacji pozarządowych działających na terenie gminy

- liczbę wolontariuszy działających na terenie gminy
- stopień i formę wydatkowania funduszy sołeckich
- poziom frekwencji wyborczej w ostatnich latach.

Nie są to obszary, które wyczerpują zagadnienie aktywności społecznej, ale tego dotyczą posiadane dane, a informacje te mogą wskazać na pewne zjawiska, trendy ważne z perspektywy myślenia o rozwiązywaniu problemów społecznych.

Podczas badania przeprowadzonego w ramach panelu badawczego w marcu 2014 r.¹⁶ respondenci niezbyt wysoko ocenili poziom aktywności mieszkańców gminy Michałowice. Wynik - 4,13 - uzyskany na 7-stopniowej skali - pokazuje, że poziom ten określony jest jako "średni". Nieco niżej jeszcze oceniony został poziom utożsamiania się mieszkańców z gminą (3,95), co również może mieć istotny wpływ na gotowość do angażowania się w sprawy lokalne.

Organizacje pozarządowe na terenie gminy

Gmina Michałowice jest gminą, w której działają organizacje pozarządowe w różnych obszarach, przede wszystkim zajmują się sportem, osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz działaniami kulturalnymi. Część z nich działa samodzielnie, niektóre włączyły się do międzysektorowego partnerstwa "Ogniwo", które funkcjonowało w latach 2007 -2013 na rzecz rozwoju gminy. Niektóre z organizacji pozarządowych z terenu gminy działa jako oddział/filia większych organizacji (np. ZHP), niektóre też swoim zasięgiem obejmują teren czy działania wykraczające poza obszar gminy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, rada gminy co roku uchwała "program współpracy z organizacjami pozarządowymi", w ramach którego część zadań gminy zlecane jest podmiotom III sektora. W 2012 r. zostały ogłoszone konkursy w 3 kategoriach ("kultury i ochrony dziedzictwa narodowego", "kultury fizycznej i sportu" oraz "profilaktyki uzależnień"). Dotacje (w sumie na kwotę około 170 tysięcy złotych) otrzymało 12 uprawnionych podmiotów (8 stowarzyszeń i fundacji, 3 uczniowskie kluby sportowe i 1 parafia). Nie oznacza to jednak, że sektor społeczny na terenie gminy jest mocno rozwinięty. Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba organizacji pozarządowych w gminie Michałowice jest znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. W gminie są to 24 organizacje na 10 tysięcy mieszkańców (stan na rok 2013), podczas gdy średnia dla Polski wynosi 31 organizacji. Ilość organizacji nie musi przekładać się na jakość działania tych istniejących, warto jednak zwrócić uwagę na tę różnicę.

Wolontariusze

Główną instytucją, która inicjuje działania wolontariatu (bezpłatnego świadczenia pomocy/wsparcia/usług wykraczającego poza stosunki rodzinne i przyjacielskie) na terenie gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W ostatnich latach w tego typu działania na rzecz ośrodka angażowało się około 35-40 osób rocznie. GOPS konsekwentnie realizuje program wolontariat w OPS oraz GOPS jako Gminne Centrum Wolontariatu. Od 2012 roku w budynku przy ul. Ryżowej 90 w Opaczy - Kolonii funkcjonuje Gminne Centrum

¹⁶ badanie objęło około 20 osób - członków i członkinie zespołu eksperckiego powołanego do wspólnej pracy nad "Strategią..."

Wolontariatu w którym prowadzony jest Klub Wolontariusza tj. miejsce inspiracji i edukacji wolontariuszy. Jednakże w opinii osób uczestniczących w panelu badawczym podkreślano konieczność dalszego upowszechniania i poszerzania tych działań.

Fundusz sołecki

Fundusz sołecki jest instrumentem finansowo-aktywizacyjnym, który oddaje mieszkańcom poszczególnych sołectw prawo decydowania o przeznaczeniu określonych środków na działania lokalne, skierowane na mieszkańców danego sołectwa.

W gminie Michałowice fundusz sołecki funkcjonuje, a jego wykorzystanie za 2012 r. wyniosło około 84%. Łącznie mieszkańcy mogli decydować o przeznaczeniu niemal 250 tysięcy złotych. Na "infrastrukturę" (remonty, zakup sprzętu itd.) wydanych zostało około 108 tysięcy złotych, na organizację wydarzeń dla mieszkańców (kulturalnych, sportowych, integracyjnych) - około 134 tysięcy. Inne - około 5 tysięcy¹⁷.

Frekwencja wyborcza

Ostatnim dostępnym wskaźnikiem, który obrazuje aktywność społeczną i publiczną mieszkańców gminy Michałowice, jest frekwencja wyborcza. Analizując dane z dwóch ostatnich wyborów - parlamentarnych z 2011 i samorządowych z 2010 r. widać, że aktywność mieszkańców jest znacznie wyższa niż średnia dla Polski: w wyborach samorządowych wzięło udział 55% uprawnionych do głosowania (przy 47% w skali kraju), w wyborach parlamentarnych - 71% (wobec 49%). Takie wysokie wskaźniki są dobrą informacją, wskazującą na wyższe niż przeciętne zainteresowanie sprawami publicznymi, na uwagę jednak zasługuje bardzo duża różnica we frekwencji pomiędzy poszczególnymi wyborami. 16 punktów procentowych różnicy w ciągu roku pokazuje, że istnieje duża dysproporcja między zainteresowaniem wyborami na poziomie ogólnopolskim, a na poziomie lokalnym.

x x x

Podsumowując zagadnienie "aktywności społecznej mieszkańców gminy Michałowice" widać, że jest to temat mało rozpoznany, nieznany, a w związku z tym nie do końca przewidywalny. Pewne dane wskazują na wysokie zainteresowanie mieszkańców sprawami lokalnymi i gotowość do angażowania się (frekwencja w wyborach parlamentarnych, duża liczba organizacji współpracujących z gminą, zróżnicowane wykorzystywanie funduszy sołeckich, a także rozwijające swoją działalność jednostki pomocnicze gminy (zarządy osiedli i rady sołeckie).

Biorąc pod uwagę, że aktywność mieszkańców, ich gotowość do angażowania się (na różnych poziomach intensywności) jest bardzo ważna w związku z nowym, podmiotowym podejściem do rozwiązywania problemów społecznych w gminie, jest to obszar, który wymaga wzmocnienia. Zarówno na poziomie instytucjonalnym (wsparcie działania organizacji pozarządowych i innych podmiotów społecznych), jak i indywidualnym (zwiększanie aktywności mieszkańców, ich zainteresowania sprawami gminy itp.)

¹⁷na podstawie "Załącznika nr 4 do Sprawozdania rocznego do wykonania budżetu Gminy Michałowice za 2012 r."

9. Diagnoza - podsumowanie i prognoza

Gmina Michałowice jest gminą, w której występują takie same problemy społeczne jak w innych gminach, jednak natężenie części z nich jest niższe niż w innych regionach Polski.

Liczna grupa osób starszych, oraz osób niepełnosprawnych, obecność osób uzależnionych od używek czy dostępność alkoholu i narkotyków, rodziny z ograniczonymi kompetencjami wychowawczymi, występowanie przemocy domowej - to cechy wszystkich społeczności w Polsce.

Michałowice, jako gmina stosunkowo zamożna, a także położona blisko Warszawy i jej rynku pracy, w mniejszym stopniu dotknięte są problemem bezrobocia, mniej mieszkańców korzysta z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, wyższy jest poziom wykształcenia jej mieszkańców.

Gminę wyróżnia również wysoki poziom edukacji oraz liczba zarejestrowanych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Pozwala to przypuszczać, że wobec prognozowanych zmian makroekonomicznych i społecznych, sytuacja mieszkańców i Gminy Michałowice będzie się polepszać pod względem ekonomicznym (wpłynie na to zarówno dalszy napływ środków unijnych, wzmacniających rozwój gospodarczy kraju, jak i rozwój generowany lokalnie, bazujący na wysokim poziomie wykształcenia i przedsiębiorczości), zmniejszy się liczba osób pozostających poza rynkiem pracy nie ze swej woli (zmiany demograficzne), wzrastać będzie również grupa osób w wieku poprodukcyjnym, która wymagać będzie wsparcia - w obszarze zdrowia, ale i usług społecznych, przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i bierności.

Trendy w skali makro nie pozwalają przewidzieć, jak w perspektywie kilku lat będzie wyglądała sytuacja w obszarze uzależnień, bezpieczeństwa publicznego czy ogólnej integracji społecznej, warto jednak zauważyć, że realizowane i kontynuowane działania w obszarze aktywizowania mieszkańców, bezpośredniego docierania poprzez pracę socjalną, zwiększyć mogą poziom kapitału społecznego, niezbędnego elementu warunkującego sprawne funkcjonowanie w lokalnej wspólnocie (a tym samym - ograniczenie ryzyka występowania czy intensyfikacji występowania problemów społecznych).

Uzależnienie Gminy Michałowice od sytuacji w regionie, kraju i na świecie, a zarazem niestabilność (ekonomiczna, społeczna, kulturowa) tych środowisk/otoczenia nie pozwalają na precyzyjną prognozę sytuacji w obszarze problemów społecznych. Można jednak uznać, że stosunkowo dobra, ogólna sytuacja Gminy Michałowice stanowi być może niepowtarzalną okazję, aby w ciągu najbliższych lat nie tylko rozwiązywać zidentyfikowane problemy społeczne, ale również zrobić krok naprzód i nie tylko "rozwiązywać", ale też "zapobiegać". Wpisywać się wówczas to może w aktualne tendencje, wzmacniane nie tylko codzienną praktyką instytucji działających w sferze polityki społecznej, ale i krajowych i unijnych wytycznych, programów i rekomendacji, które mocno podkreślają znaczenie aktywniejszego włączania mieszkańców w działania społeczne, angażowania społeczności lokalnych w przedsięwzięcia prorozwojowe ("*community led local development*" - rozwój kierowany przez społeczność lokalną), które znajdują również odzwierciedlenie w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 (jak i gminnej "Strategii Zrównoważonego

Rozwoju Gminy Michałowice do 2020 roku". Podejście to odzwierciedla druga część "Strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Michałowice na lata 2014-2020", która uwzględnia nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych, ale również prowadzenie działań, które będą przeciwdziałać ich powstawaniu lub ograniczą ich zasięg lub stopień oddziaływania.

II. ROZWÓJ STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

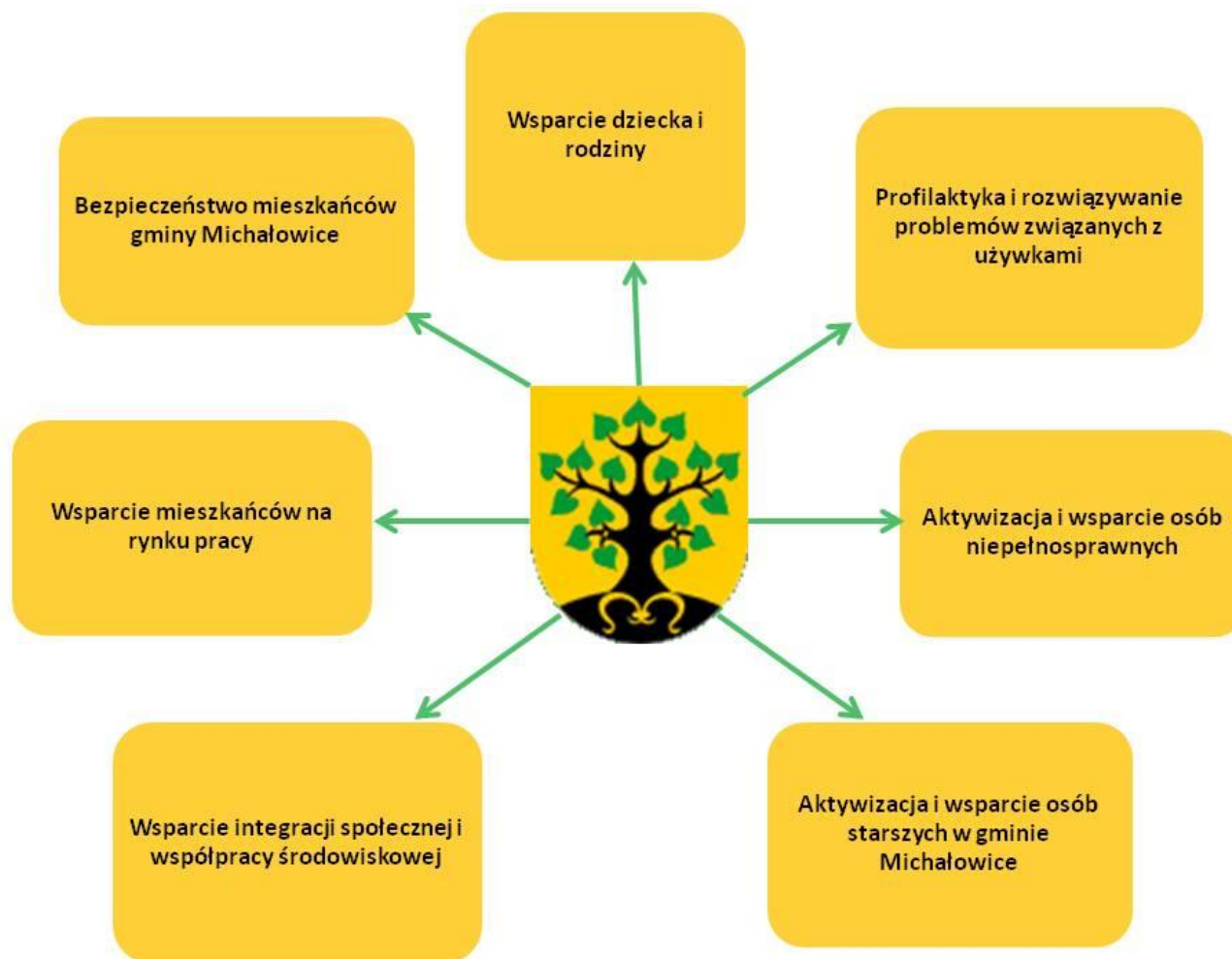
Diagnoza zaprezentowana w pierwszej części dokumentu, oparta na analizie danych zastanych oraz badaniach jakościowych realizowanych podczas spotkań z zespołem eksperckim, składającym się z przedstawicieli jednostek samorządowych oraz partnerów społecznych oraz spotkania z zespołem referencyjnym (przedstawiciele formalnych i nieformalnych grup, organizacji, jednostek organizacyjnych) stała się podstawą do wytyczenia kierunków strategicznych działania gminy Michałowice w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.

Dodatkowymi wytycznymi i rekomendacjami, które zostały uwzględnione w części "Strategii..." dotyczącej celów i działań, były przekrojowe dokumenty strategiczne, wpływają na funkcjonowanie gminy - zarówno na poziomie lokalnym (np. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Michałowice do 2020 z 2006 r.), jak i regionalnym, krajowym i europejskim. Szczególne znaczenie ma tutaj uwzględnienie nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020 i kluczowego dokumentu wyznaczającego cele strategiczne i operacyjne w obszarze m.in. polityki społecznej, czyli Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój. Dokument ten wyznacza kluczowe osi rozwoju dla kraju na lata 2014-2020 (okres pokrywający się z okresem obowiązywania niniejszej "Strategii..."), a zarazem stanowi agregację zaleceń Unii Europejskiej oraz dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, zawierając dzięki temu pełen pakiet niezbędnych informacji, wskazówek i wytycznych, pozwalających na efektywne i spójne z ogólnymi założeniami planowanie działań (Program Operacyjny Wiedza-Edukacja-Rozwój nawiązuje do Krajowego Programu Reform Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju 2020, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 oraz specjalistycznych, branżowych programów, m.in. Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Należy przy tym zauważyć, że jednym z głównych założeń PO WER (Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój) jest podejście proaktywne do rozwiązywania problemów społecznych, przyjmujące perspektywę, że dotychczasowe działania w zakresie pomocy społecznej trafiały na ogół do potrzebujących osób i rodzin i przynajmniej częściowo spełniały swoją rolę, o tyle obecnie niezbędna jest koncentracja nie tylko na udzielaniu świadczeń kompensacyjnych, ale położenie nacisku na działania ograniczające przyczyny powstawania problemów społecznych. Niezbędne jest wobec tego szersze spojrzenie na "problemy społeczne" i ich "rozwiązywanie", uwzględniające zarówno przeciwdziałanie ich skutkom, jak i działania skierowane do szerszych grup odbiorców - społeczności lokalnych, grup społecznych, które mogą przyczynić się do redukcji okoliczności sprzyjających powstawaniu problemów społecznych.

Dokument "Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Michałowice do 2020 roku" również zawiera cele i zasady, które stosowane są w "Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020". Wielokrotnie podkreślana jedna z zasadniczych wartości, partycypacja społeczna, rozumiana jako "uspołecznienie procesu zarządzania rozwojem gminy", znajdzie swoje zastosowanie w części strategicznych kierunków rozwoju, m.in. związanych z aktywizowaniem mieszkańców i rozwijaniem dialogu i współpracy środowiskowej. Niniejsza strategia przyczynić się będzie również

do realizacji celów strategicznych wyżej przywołanego dokumentu, zwłaszcza "Zapewnienie wysokiego standardu zamieszkania i wypoczynku mieszkańców oraz świadczonych usług społecznych" oraz "Tworzenie jak najlepszych warunków do trwałego wzrostu przedsiębiorczości i dalszego rozwoju gospodarczego". Dlatego też w obszarze działań strategicznych, realizowanych przez gminę Michałowice w latach 2014-2020, znajdują się zarówno działania interwencyjno-pomocowe, minimalizujące konsekwencje pojawiających się problemów społecznych lub przyczyniających się do zmiany sytuacji osób dotkniętych tymi problemami, jak również działania o charakterze profilaktycznym, umożliwiające zapobieganie lub zmniejszanie prawdopodobieństwa/zasięgu pojawiania się problemów społecznych.

OBSZARY ROZWOJU W STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MICHAŁOWICE

1. Obszar strategiczny: Rozwój wielopłaszczyznowego wsparcia dziecka i rodziny

Opis problemu: W gminie Michałowice nie występują szczególne uwarunkowania wpływające na ten obszar, co nie zmienia faktu, że kilkuset mieszkańców gminy wymaga wsparcia w tym obszarze. Problem dotyczy zarówno ekonomicznej sytuacji rodzin, jak i kompetencji wychowawczych lub zdarzeń losowych, wpływających na ich życie. Realizacja tego celu ma zadanie zarówno interwencyjne, jak i profilaktyczne. Konieczne jest zarówno bezpośrednie wsparcie udzielane rodzinom, w których występują już teraz problemy (związane nie tylko z szeroko rozumianym ubóstwem czy przekazywaniem negatywnych wzorców zachowań społecznych, ale i ze stwierdzoną bezradnością opiekuńczo-wychowawczą), jak i działania skierowane do szerszej grupy mieszkańców, niekoniecznie będących klientami pomocy społecznej, którzy również potrzebują wsparcia edukacyjnego, instytucjonalnego lub środowiskowego.

Cel strategiczny: Prawidłowo funkcjonująca rodzina, realizująca funkcje społeczne i korzystająca z możliwości rozwoju.

Cele szczegółowe:

1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami.
3. Zwiększenie możliwości funkcjonowania i rozwoju dla rodzin wielodzietnych.
4. Podniesienie poziomu profesjonalizacji usług społecznych i kadry świadczącej pomoc dziecku i rodzinie.

Kierunki działań:

1. Wdrożenie i świadczenie pracy socjalnej w oparciu o standard pracy z rodziną.
2. Zapewnienie rodzinom dostępu do bezpłatnych porad prawnych oraz poradnictwa specjalistycznego w szczególności psychologa i pedagoga.
3. Zapewnienie dostępu do usługi asystenta rodziny i wdrożenie pomocy świadczonej przez rodziny wspierające.
4. Zorganizowanie opieki nad dziećmi w formach pozaszkolnych.
5. Inicjowanie, prowadzenie, wspieranie grup wsparcia i grup samopomocowych.
6. Uruchomienie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci.
7. Zapewnienie dostępu do nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych.
8. Podejmowanie działań profilaktycznych z zakresu zdrowego żywienia, funkcjonowania społecznego, relacji, radzenia sobie z emocjami itp.
9. Organizowanie i wspieranie działań edukacyjnych skierowanych na podnoszenie umiejętności wychowawczych.
10. Wspieranie inicjatyw lokalnych podnoszących poziom integracji w rodzinach i pogłębiających relacje dzieci-rodzice, relacje międzypokoleniowe.
11. Pomoc materialna dla rodzin oraz dożywianie dzieci i młodzieży.
12. Zapewnienie dowozu dla dzieci mających trudności komunikacyjne w dotarciu do szkoły.
13. Realizacja programów stypendialnych dla dzieci i młodzieży.
14. Realizacja programu wsparcia dla rodzin wielodzietnych.

15. Podejmowanie działań podnoszących umiejętności i wiedzę kadr pracujących z dziećmi i rodziną.
16. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz jednostkami zapewniającymi opiekę dla dzieci.
17. Zapewnienie wystarczającej kadry pomocy społecznej dla efektywnej pracy z rodziną.
18. Prowadzenie pracy z rodziną w oparciu o współpracę między instytucjami.

2. Obszar strategiczny: Rozwój profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z nadużywaniem alkoholu, narkotyków i innych używek.

Opis problemu: Zidentyfikowany w diagnozie problem związany jest z dostępnością alkoholu, narkotyków i innych używek wśród mieszkańców gminy Michałowice (również wśród młodzieży), wykroczeniami popełnianymi przez osoby pozostające pod wpływem używek oraz społecznie dostrzegalnym wzrostem poziomu konsumpcji alkoholu na terenie gminy.

Cel strategiczny: Świadomi zagrożeń i wolni od nałogów mieszkańcy gminy Michałowice.

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie skutecznej pomocy osobom uzależnionym, współuzależnionym, oraz rodzinom w których istnieje ryzyko uzależnienia i związanej z tym zjawiskiem przemocy.
2. Przeciwdziałanie problemom uzależnień i ograniczanie skutków.
3. Podniesienie kompetencji kadr pracujących z grupami ryzyka w obszarze profilaktyki, uzależnień i przemocy.

Kierunki działań:

1. Prowadzenie punktu konsultacyjno-informacyjnego z zakresu uzależnień i przemocy.
2. Finansowanie zajęć terapeutycznych i socjoterapeutycznych, szczególnie dla dzieci i młodzieży.
3. Inicjowanie i wspieranie grup wsparcia i samopomocowych dla osób dotkniętych problemem uzależnień i przemocy.
4. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej.
5. Zakup usług zdrowotnych i programów zdrowotnych, w tym pomocy terapeutycznej.
6. Prowadzenie procedury postępowań związanych ze zobowiązaniem do leczenia.
7. Prowadzenie działalności informacyjnej na temat dostępnych form pomocy.
8. Realizacja programów profilaktycznych w środowisku i na terenie szkół.
9. Objęcie programem specjalnego nadzoru miejsc szczególnie zagrożonych, zwłaszcza miejsc, w których młodzież spędza czas wolny.
10. Działania informacyjno-perswazyjne skierowane do obsługi punktów sprzedaży alkoholu.
11. Prowadzenie działań o charakterze edukacyjno-informacyjnych w tym udział w kampaniach społecznych.
12. Organizowanie i finansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży oraz organizowanie czasu wolnego.

13. Finansowanie i organizowanie szkoleń dla kadr z zakresu problematyki uzależnień i przemocy.
14. Zapewnienie dostępu do superwizji dla kadry pracującej w obszarze uzależnień

3. Obszar strategiczny: Aktywizacja i wsparcie osób niepełnosprawnych

Opis problemu: Co dziesiąty mieszkaniec gminy Michałowice to osoba niepełnosprawna prawnie lub biologicznie. Zdecydowana większość z nich to osoby dorosłe (w wieku produkcyjnym lub poprodukcyjnym), które oprócz sytuacji zdrowotnej, w jakiej się znajdują, należą do osób o ograniczonych możliwościach korzystania z oferty kulturalno-społecznej, które są szczególnie podatne na zjawisko wykluczenia społecznego.

Cel strategiczny: Osoby niepełnosprawne aktywnie uczestniczą w życiu społecznym i zawodowym na miarę swoich możliwości zdrowotnych.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępności do środowiskowych i instytucjonalnych form wsparcia i opieki.
2. Aktywizowanie osób niepełnosprawnych do udziału w życiu społecznym i zawodowym.
3. Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego stylu życia.
4. Zwiększenie wiedzy mieszkańców nt. sytuacji i potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów nt. możliwości aktywności, życia społecznego, otrzymywanego wsparcia.
5. Zwiększenie dostępności miejsc użyteczności publicznej.

Kierunki działań:

1. Świadczenie usług opiekuńczych.
2. Uruchomienie usług specjalistycznych.
3. Wdrożenie pakietu usług świadczonych osobom niepełnosprawnym przez wolontariuszy.
4. Praca socjalna oraz poradnictwo dla osób niepełnosprawnych ich rodzin oraz osób wspierających.
5. Promocja zatrudniania osób niepełnosprawnych w sferze publicznej, prywatnej i pozarządowej.
6. Tworzenie i rozwój grup wsparcia i samopomocowych dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów.
7. Świadczenie pomocy w uzyskaniu dofinansowania do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny.
8. Informowanie na temat możliwych form pomocy i przysługujących uprawnieniach.
9. Wspieranie inicjatyw kulturalnych, społecznych, sportowych i edukacyjnych zakładających integrację osób niepełnosprawnych oraz osób niepełnosprawnych i pełnosprawnych (spotkania, wyjazdy, warsztaty i in.).
10. Stworzenie bazy wiedzy na temat praw i form wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz rodziców dzieci niepełnosprawnych/opiekunów.

11. Utworzenie stanowiska pracy odpowiedzialnego za wspieranie osób niepełnosprawnych.
12. Likwidacja barier komunikacyjnych i architektonicznych w przestrzeni publicznej i instytucjonalnej.

4. Obszar strategiczny: Aktywizacja i wsparcie osób starszych w gminie Michałowice.

Opis problemu: Społeczność osób starszych w gminie Michałowice stanowi jedną piątą mieszkańców (a prognozy wskazują, że udział ich będzie wzrastał). Część z nich jest aktywna na rynku pracy, większość jednak nie ma zobowiązań zawodowych. Jest to grupa, która zarówno ma liczne potrzeby (wynikające zarówno z wieku czy stanu zdrowia, jak i bardziej uniwersalne, związane z potrzebami integracyjnymi, rozwojowymi, rozrywkowymi), jak i jest w stanie dzielić się swoimi kompetencjami i czasem wolnym.

Cel strategiczny: Aktywne i zdrowe starzenie się społeczeństwa Gminy Michałowice

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępności do środowiskowych i instytucjonalnych form wsparcia i opieki.
2. Podniesienie poziomu świadomości zdrowotnej społeczeństwa.
3. Upowszechnienie idei aktywnego i zdrowego starzenia się oraz podniesienie aktywności społecznej i zawodowej.
4. Utrzymanie osób starszych w środowisku zamieszkania.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie środków na finansowanie pobytów osób starszych w domach pomocy społecznej.
2. Uruchomienie dziennego domu pobytu.
3. Informowanie na temat form i zasad funkcjonowania instytucjonalnych form opieki.
4. Prowadzenie różnych form edukacji zdrowotnej.
5. Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki zdrowia.
6. Realizacja programów zdrowotnych.
7. Promocja i rozwój działań wspierających więzi międzypokoleniowe.
8. Stworzenie i realizacja programu wolontariackiego angażującego osoby starsze.
9. Inicjowanie i tworzenie przestrzeni do spotkań dla osób starszych na poziomie gminy i na poziomie poszczególnych miejscowości.
10. Prowadzenie edukacji nieformalnej i poza formalnej, obejmującej zarówno zagadnienia hobbystyczne, jak i podnoszące kompetencje społeczne oraz przydatne na rynku pracy.
11. Wspieranie i organizowanie zajęć usprawniających fizycznie i społecznie.
12. Wspieranie działalności organizacji skupiających osoby starsze.
13. Wdrożenie systemu powiadamiania w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia.
14. Wdrożenie pakietu usług świadczonych osobom starszym przez wolontariuszy.
15. Organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w oparciu o standardy usługi.
16. Podejmowanie działań na rzecz osób starszych w oparciu o pomoc sąsiedzka i lokalne partnerstwa.

5. Obszar strategiczny: Wsparcie integracji społecznej i współpracy środowiskowej

Opis problemu: Gmina Michałowice jest gminą szybko zmieniającą się, rozwijającą się, również ludnościowo - przybywa nowych mieszkańców, którzy zaczynają mieszkać wśród mieszkańców rdzennych. Do tego należy zwrócić uwagę na duże zróżnicowanie przestrzenne ludności gminnej, która skupiona jest w kilku większych ośrodkach, ale też w mniejszych miejscowościach, o ograniczonej ofercie kulturalno-społecznej. Ponadto, gmina jest aktywna pod względem działających w niej instytucji samorządowych: urzędu gminy, GOPSu, szkół, bibliotek, działają zarządy osiedli, rady sołeckie, realizowany jest fundusz sołecki, jednak liczba inicjatyw, przejawiająca się np. w liczbie organizacji pozarządowych, jest niewielka. Gmina Michałowice jest miejscem, w którym różnego rodzaju lokalne inicjatywy cieszą się popularnością i zainteresowaniem, natomiast wyraźny jest brak wspólnej płaszczyzny komunikacji i współdziałania. Aktywne instytucje samorządowe, powstające i aktywizujące się jednostki pomocnicze, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne często nie działają wspólnie na rzecz dobra publicznego i rozwoju gminy. Sytuacja ta ogranicza możliwości działania, skutkuje niewykorzystanym potencjałem podmiotów.

Cel strategiczny: Aktywni, zintegrowani i odpowiedzialni mieszkańcy oraz współpracujące instytucje organizacje i grupy nieformalne.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój wolontariatu i jego zastosowania.
2. Rozwój oferty edukacji nieformalnej dla osób dorosłych.
3. Wzrost poziomu partycypacji publicznej i społecznej.
4. Poprawa jakości działań realizowanych na rzecz integracji społecznej w tym osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
5. Zapewnienie warunków do efektywnej współpracy między organizacjami pozarządowymi na terenie gminy.

Kierunki działań:

1. Prowadzenie i utrzymanie Gminnego Centrum Wolontariatu.
2. Wdrażanie programów i projektów wolontarystycznych.
3. Wsparcie inicjatyw edukacji dla osób dorosłych w tym w ramach zadań zleczanych organizacjom.
4. Stworzenie systemu komunikacji i informacji dla osób chcących zaangażować się w działania na rzecz rozwoju gminy i integracji mieszkańców.
5. Edukacja mieszkańców i promocja narzędzi partycypacyjnego podejmowania decyzji w sprawach lokalnych.
6. Wsparcie działania partnerstw lokalnych - ogólnorozwojowych oraz specjalistycznych, problemowych.
7. Stworzenie, w porozumieniu z mieszkańcami, systemu konsultacji społecznych dotyczących ważnych dla gminy i mieszkańców spraw.
8. Realizacja założeń idei "organizowania społeczności lokalnej" jako metody pracy socjalnej zwiększającej poziom integracji społecznej i włączającej grupy mieszkańców do aktywności na rzecz społeczności.
9. Prowadzenie spotkań aktywnych podmiotów na terenie gminy i poszczególnych sołectw.

10. Większe wykorzystanie świetlic wiejskich.
11. Zlecenie usług niepublicznym instytucjom zajmującym się pomocą i integracją społeczną.
12. Podnoszenie kompetencji pracowników GOPS w zakresie integrowania i angażowania mieszkańców oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
13. Wdrożenie standardów świadczenia pracy socjalnej i zapewnienie zatrudnienia pracowników socjalnych zgodnie z ustawą.
14. Podwyższenie kryterium dochodowego uprawniającego do niektórych świadczeń z pomocy społecznej.
15. Organizowanie przestrzeni dostępnej mieszkańcom na potrzeby społeczności lokalnej (np. budowa świetlicy z zapleczem technicznym lub miejsce do spotkań w każdym sołectwie).
16. Zwiększenie dostępu do informacji o działalności organizacji pozarządowych na terenie gminy.
17. Aktywna promocja corocznych projektów "programu współpracy z organizacjami pozarządowymi" (na etapie ogłaszania, rozstrzygnięcia i wdrażania).
18. Wprowadzenie systemu regularnych spotkań/konsultacji przedstawicieli urzędu gminy i organizacji pozarządowych.
19. Wspólne tworzenie rocznego "kalendarza wydarzeń" na kolejny rok/wspólny, skoordynowany harmonogram wydarzeń dla całej gminy.

6. Obszar strategiczny: Wsparcie mieszkańców na rynku pracy.

Opis problemu: Gmina Michałowice nie jest gminą o wysokiej stopie bezrobocia, jednak prawie 500 mieszkańców to osoby bezrobotne, a około 2000 jest nieaktywnych na rynku pracy. Ponadto, to, co wyróżnia gminę, to bardzo duża liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych, z różnych branż, których przedstawiciele skarżą się na brak wsparcia. Do tego znaczna jest liczba osób pracujących na umowach cywilnoprawnych lub "na czarno", o niestabilnej sytuacji zawodowej. Rolą gminy nie jest zapewnianie miejsc pracy osobom niepracującym, ale stworzenie takich warunków, które mogą wesprzeć osoby pozostające bez pracy (lub chcące ją zmienić) oraz minimalizacja negatywnych skutków nieaktywności na rynku pracy.

Cel strategiczny: Mieszkańcy gminy Michałowice mają wsparcie gminy w przystosowywaniu się do sytuacji na rynku pracy.

Cele szczegółowe:

1. Ograniczenie negatywnych skutków nieaktywności na rynku pracy, w szczególności wykluczenia społecznego.
2. Stworzenie możliwości rozwoju drobnej przedsiębiorczości.
3. Wsparcie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej.
4. Podniesienie poziomu integracji na rynku pracy osób młodych.
5. Zwiększenie poziomu przedsiębiorczości ludzi młodych.
6. Poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Kierunki działań:

1. Prowadzenie działań o charakterze wspierającym (np. poradnictwo w tym: zawodowe, grupy samopomocowe i wsparcia).
2. Udzielanie wsparcia finansowego z systemu pomocy społecznej.
3. Podnoszenie umiejętności i kompetencji kadr pomocy społecznej.
4. Świadczenie pracy socjalnej w oparciu o kontrakty socjalne i o standard pracy z osobą niepracującą.
5. Podejmowanie działań wspierających drobnych przedsiębiorców w tym poprzez ułatwianie współpracy i podnoszenie wiedzy.
6. Podnoszenie wiedzy mieszkańców i liderów gminy Michałowice na temat funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej.
7. Wsparcie działań podmiotów ekonomii społecznej przez działania samorządowe (np. stosowanie klauzul społecznych, zlecenie zadań do realizacji).
8. Prowadzenie działań edukacyjnych wspierających podnoszenie kompetencji miękkich i umiejętności zawodowych.
9. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Pruszkowie w zakresie monitorowania zjawiska oraz realizacji usług i instrumentów rynku pracy w szczególności współorganizowanie prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, staży absolwenckich oraz robót publicznych.
10. Popularyzowanie wolontariatu jako formy zdobywania doświadczenia zawodowego lub podnoszenia/zmieniaania kwalifikacji.

7. Obszar strategiczny: Wzmocnienie poziomu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy Michałowice

Opis problemu: Wskaźniki poziomu bezpieczeństwa w gminie Michałowice nie odbiegają od podobnych wskaźników w innych gminach. Stosunkowo większym problemem są wykroczenia i przestępstwa przeciwko mieniu, mniejszym - przeciwko zdrowiu i życiu mieszkańców. Nie zmienia to jednak faktu, że mieszkańcy odczuwają potrzebę rozbudowy działań prewencyjnych, które pozwolą zwiększyć poziom bezpieczeństwa. Drugim ważnym elementem systemu bezpieczeństwa jest kwestia przemocy domowej. Urzędowe dane wskazują na 33 "niebieskie karty" oraz kilkadziesiąt interwencji policyjnych rocznie związanych z przemocą domową, ale skala zjawiska jest znacznie szersza.

Cel strategiczny: Bezpieczni i wolni od przemocy mieszkańcy Gminy Michałowice.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie bezpieczeństwa publicznego.
2. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy kierowanej do ofiar i osób zagrożonych przemocą.

Kierunki działań:

1. Monitoring miejsc uznanych przez mieszkańców za niebezpieczne.
2. Zapewnienie oświetlenia miejsc publicznych wykorzystywanych przez mieszkańców.
3. Podejmowanie działań w celu zwiększenia wiedzy na temat działań policji oraz współpracy z mieszkańcami.

4. Finansowanie służb ponadnormatywnych.
5. Działania informacyjne związane z przemocą domową, podnoszące wiedzę i świadomość społeczną.
6. Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy i agresji oraz skierowanych na rozwój umiejętności społecznych (komunikacja, współpraca asertywność radzenie sobie z emocjami).
7. Działania podnoszące jakość pracy zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych.
8. Diagnozowanie zjawiska przemocy i monitorowanie podejmowanych przez służby działań.
9. Prowadzenie punktu informacyjno–konsultacyjnego zapewniającego wsparcie psychologiczne, prawne oraz specjalisty ds. przemocy.
10. Finansowanie i organizowanie grup wsparcia.

IV. WDRAŻANIE I MONITORING "STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MICHAŁOWICE"

"Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice" realizowana będzie poprzez gminne instytucje samorządowe we współpracy z partnerami społecznymi. Koordynacją realizacji "Strategii..." będzie zajmował się Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Ciałem wspierającym realizację "Strategii..." będzie zespół ds. strategii, powoływany przez Wójta Gminy Michałowice, do którego mogą być dopraszani przedstawiciele partnerów społecznych. W ramach zespołu będą odbywać się doroczne spotkania monitorująco-planistyczne, zostaną również utworzone zespoły tematyczne, powiązane z poszczególnymi obszarami strategicznymi ujętymi w dokumencie. Zespoły tematyczne będą spotykać się raz do roku lub częściej, według potrzeb.

"Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice" będzie realizowana poprzez przyjęte przez Radę Gminy gminne programy nakierowane na rozwiązywanie konkretnych problemów społecznych, takie jak:

- program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy,
- program wsparcia dziecka i rodziny,
- program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- program przeciwdziałania narkomanii,
- program osłony dla rodzin wielodzietnych,
- program osłony w zakresie dożywiania,
- program współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- inne.

Gminne programy realizowane będą w okresach rocznych bądź wieloletnich, nie dłużej niż w okresie obowiązywania "Strategii...", z wyjątkiem programów, których czas obowiązywania określają odrębne przepisy.

Realizacja celów szczegółowych i kierunków działań odbywać się będzie również poprzez projekty i programy przyjmowane do realizacji, nie dłużej niż na okres trwania strategii, przez poszczególnych realizatorów w ramach dochodów własnych Gminy Michałowice zabezpieczanych w budżetach realizatorów oraz pozyskanych z innych źródeł. W celu skoordynowania działań, które pozwoli lepiej wdrażać strategię, osiągać cele i unikać dublowania aktywności, wskazane byłoby utworzenie "gminnego kalendarza wydarzeń/inicjatyw" - dokumentu porządkującego przedsięwzięcia nakierowane na zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych, inicjowanych przez jednostki organizacyjne Gminy oraz partnerów społecznych.

Monitoring wdrażania "Strategii..."

Monitoring to stałe, systematyczne zbieranie informacji na temat przebiegu i dynamiki danego obszaru, zjawiska, projektu. W przypadku "Strategii..." monitoringiem objęte będą działania (kierunki działań) oraz realizacja celów szczegółowych. Monitoring dotyczyć będzie zarówno warstwy ilościowej, jak i jakościowej obszarów określonych w strategii.

Monitoringowi zostanie poddana zarówno realizacja poszczególnych kierunków działań (liczba realizowanych spotkań z mieszkańcami, udzielonych świadczeń klientom pomocy społecznej, zorganizowanych szkoleń dla kadr pomocy społecznej, nawiązanych i działających partnerstw, liczba zaangażowanych wolontariuszy, ilość udzielonych porad itd.), jak i sam proces wdrażania strategii - współpraca w ramach zespołu ds. strategii, zaangażowanie poszczególnych realizatorów (koordynatora, instytucji współpracujących, partnerów społecznych).

Narzędziami monitoringu będą:

- raporty/sprawozdania i inne roczne zestawienia z działalności podmiotów zaangażowanych w realizację strategii
- spotkanie zespołu ds. strategii oraz zespołów tematycznych o charakterze monitorująco-planistycznym

Zaplanowane regularne spotkania zespołów (ds. wdrażania strategii i tematycznych) oraz funkcja koordynatora ds. wdrażania strategii pozwolą na skuteczne monitorowanie działań, określanie poziomu realizacji celów i wprowadzanie niezbędnych modyfikacji w sposób realizacji "Strategii...".

Wskaźniki realizacji "Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice"

"Strategia..." jest dokumentem programowym, wieloletnim, uwzględniającym działania w różnych obszarach i różnych podmiotów. Stopień skomplikowania "Strategii..." wymusza wprowadzenie systemu monitoringu, obejmującego kluczowe wskaźniki w powiązaniu z obszarami strategicznymi. Ich określenie oraz stosowanie pomoże kontrolować realizację "Strategii..." oraz może stanowić przyczynek do ewaluacji zmiany społecznej w Gminie Michałowice w latach 2014-2020.

Obszar strategiczny	Wskaźniki
Rozwój wielopłaszczyznowego wsparcia dziecka i rodziny	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba rodzin objętych pomocą społeczną 2. liczba dzieci objętych pomocą społeczną 3. liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny 4. liczba rodzin korzystających z porad specjalistycznych 5. ilość udzielonych porad specjalistycznych 6. liczba lokalnych inicjatyw (z podziałem na podmiot inicjujący) skierowanych na integrację rodzin 7. Liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej w ramach standardu pracy z rodziną 8. liczba rodzin i dzieci korzystających z dożywiania 9. ilość zajęć pozaszkolnych oferowanych dzieciom i młodzieży 10. liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty zajęć pozaszkolnych

	<ol style="list-style-type: none"> 11. ilość działających placówek dziennego wsparcia dla dzieci i młodzieży 12. liczba osób korzystających z bezpłatnego dowozu do szkół 13. liczba i charakter działań profilaktycznych. 14. ilość i tematyka grup 15. liczba osób zaangażowanych w grupy 16. liczba osób objętych programami stypendialnymi 17. liczba rodzin wielodzietnych korzystających z programu 18. liczba osób podnoszących swoje kwalifikacje
<p>Rozwój profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z nadużywaniem alkoholu, narkotyków i innych używek.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba osób korzystających z pomocy specjalistów w PIK 2. ilość godzin w czasie których czynny jest Punkt Informacyjno-Konsultacyjny 3. ilość zajęć terapeutycznych i socjoterapeutycznych. 4. liczba osób korzystających z zajęć terapeutycznych i socjoterapeutycznych. 5. ilość grup wsparcia i samopomocowych dla osób dotkniętych problemem uzależnień i przemocy 6. liczba osób zaangażowanych w działania grup wsparcia i samopomocowych dla osób dotkniętych problemem uzależnień i przemocy 7. liczba zakupionych usług zdrowotnych 8. liczba osób korzystających z zakupionych usług zdrowotnych 9. liczba postępowań prowadzących do zobowiązania do leczenia 10. liczba programów profilaktycznych w środowisku i na terenie szkół 11. liczba osób objętych realizacją programów profilaktycznych w środowisku i na terenie szkół 12. liczba osób korzystających z bezpłatnego wypoczynku 13. liczba przeprowadzonych działań informacyjno-edukacyjnych 14. liczba szkoleń/liczba osób uczestniczących w szkoleniach dotyczących profilaktyki i przeciwdziałaniu skutków uzależnień 15. liczba osób z kadr pomocy społecznej uczestniczących w szkoleniach i superwizjach

<p>Aktywizacja i wsparcie osób niepełnosprawnych</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba świadczonych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych 2. liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych 3. liczba osób objętych wsparciem wolontariuszy 4. liczba osób niepełnosprawnych korzystających z poradnictwa 5. istnienie stanowiska pracy ds. osób niepełnosprawnych 6. liczba inicjatyw integracyjnych dla osób sprawnych i niepełnosprawnych 7. liczba grup wsparcia i samopomocowych dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów 8. liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia i samopomocowych dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów. 9. istnienie bazy wiedzy dla osób niepełnosprawnych oraz rodziców dzieci niepełnosprawnych/opiekunów 10. liczba osób korzystających z pomocy w uzyskaniu dofinansowania do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny 11. liczba instytucji i miejsc użyteczności publicznej posiadających bariery dla osób niepełnosprawnych, utrudniających im korzystania z ich funkcji.
<p>Aktywizacja i wsparcie osób starszych w gminie Michałowice</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba osób korzystających z domu dziennego pobytu 2. liczba osób korzystających z usług opiekuńczych 3. istnienie domu dziennego pobytu na terenie Gminy 4. istnienie i zakres programu wolontariackiego dla osób starszych 5. liczba ofert edukacyjnych dla osób starszych 6. liczba osób starszych korzystających z oferty edukacyjnej 7. liczba działań dotyczących edukacji zdrowotnej 8. liczba osób starszych uczestniczących w spotkaniach dotyczących edukacji zdrowotnej 9. zakres wsparcia/współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób starszych

	<p>10. liczba kierowanych do Domów Pomocy Społecznej</p>
<p>Wsparcie integracji społecznej i współpracy środowiskowej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba społeczności lokalnych objętych pracą metodą "organizowanie społeczności lokalnej" 2. liczba i rodzaj działań promujących partycypację publiczną i społeczną 3. liczba i zakres inicjatyw z zakresu edukacji nieformalnej dorosłych uwzględnianych w zadaniach zleczanych organizacjom pozarządowym przez samorząd 4. liczba miejsc udostępnionych społecznościom lokalnym na inicjatywy oddolne 5. istnienie i funkcjonowanie systemu informacji dla mieszkańców zainteresowanych działaniami na rzecz rozwoju Gminy 6. istnienie i stosowanie systemu konsultacji społecznych dla mieszkańców 7. ilość/wartość/zakres usług zleczanych przez samorząd podmiotom społecznym (w obszarze pomocy i integracji społecznej) liczba spotkań organizacji, grup, partnerstw (ogólnych, tematycznych, międzysektorowych) 8. liczba oficjalnych spotkań przedstawicieli samorządu z przedstawicielami organizacji pozarządowych 9. liczba funkcjonujących partnerstw (formalnych i nieformalnych)
<p>Wsparcie mieszkańców na rynku pracy</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba grup wsparcia i samopomocowych dla osób bezrobotnych 2. liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia i samopomocowych dla osób bezrobotnych 3. liczba osób objętych kontraktem socjalnym 4. liczba przedsięwzięć edukacyjnych podnoszących kompetencje osób bezrobotnych i poszukujących pracy 5. liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach edukacyjnych podnoszących kompetencje osób bezrobotnych i poszukujących pracy 6. istnienie/zakres/funkcjonowanie programu

	<p>wspierającego drobnych przedsiębiorców</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. liczba osób korzystających z programu wspierającego drobną przedsiębiorczość 8. liczba inicjatyw promujących działanie podmiotów ekonomii społecznej 9. liczba funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej 10. liczba osób uczestniczących w wolontariacie, pracach interwencyjnych, stażach i innych formach pośrednich na rynku pracy 11. liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, w tym zawodowego.
<p>Wzmocnienie poziomu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy Michałowice</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. liczba spotkań dla dzieci i młodzieży na temat zachowań niebezpiecznych i przemocy, w tym domowej 2. liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w spotkaniach na temat zachowań niebezpiecznych i przemocy, w tym domowej 3. liczba działań zwiększających wiedzę na temat pracy policji i współpracy z mieszkańcami 4. wysokość środków przeznaczanych na służby ponadnormatywne 5. liczba grup wsparcia dla ofiar przemocy domowej 6. liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia dla ofiar przemocy domowej 7. liczba "niebieskich kart" 8. liczba i charakter działań profilaktycznych 9. liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi

Analiza powyższych wskaźników pozwoli zaplanować działania ewaluacyjne, pokazujące skuteczność działania i wdrażania "Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice" oraz wprowadzać modyfikacje do podjętych planów, uwzględniając realizację celów i ważność poszczególnych obszarów strategicznych w danej jednostce czasu.

IV. FINANSOWANIE REALIZACJI STRATEGII

"Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020" jest dokumentem określającym działania gminy i jej jednostek, a także partnerów społecznych, w szerokim, przekrojowym zakresie, obejmującym zadania przede wszystkim Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, placówek oświatowych ale również innych instytucji realizujących zadania publiczne na terenie gminy.

W związku z tym źródła finansowania zaplanowanych działań będą zróżnicowane, w zależności od konkretnego celu strategicznego i działań.

- środki budżetowe Gminy Michałowice (w tym przekazywane do GOPS-u na realizację zadań własnych)
- środki z innych publicznych źródeł w ramach zadań zleczanych
- źródła zewnętrzne, ze szczególnym uwzględnieniem funduszy europejskich (Program Operacyjny Wiedza-Edukacja-Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa, regionalne programy operacyjne i inne).

Załącznik nr 1 do „Strategii ...”

Lista osób zaangażowanych w opracowanie dokumentu w ramach zespołu eksperckiego i referencyjnego

W ramach zespołu eksperckiego ds. opracowania „strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014 – 2020 ” pracowali:

- 1) Iwona Radzimirska
- 2) Roman Żuchowski
- 3) Ewa Wierzgała
- 4) Edyta Żaczkiewicz
- 5) Jadwiga Jodłowska
- 6) Ewa Dymura
- 7) Andrzej Olęcki
- 8) Małgorzata Głodowska
- 9) Katarzyna Walichnowska
- 10) Ewa Kisiel
- 11) Beata Woś
- 12) Krzysztof Iwanowski
- 13) Hanna Brzeska - Kalczuk
- 14) Elżbieta Soboń
- 15) Katarzyna Dąbek
- 16) Elżbieta Biczuk
- 17) Anna Kochlewska
- 18) Renata Tyszka
- 19) Anna Goleniewska
- 20) Dominika Małgowska

W ramach zespołu referencyjnego „strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020 ” pracowali:

- 1) Joanna Ratyńska
- 2) Joanna Strzyżewska
- 3) Maria Walter-Kochel
- 4) Katarzyna Borowicz
- 5) Hanna Barlak
- 6) Elżbieta Powichrowska
- 7) Wanda Kłosińska
- 8) Grażyna Matysiak
- 9) Maria Marczak
- 10) Adriana Król-Popiel
- 11) Agnieszka Paradowska
- 12) Marta Łukaszewicz
- 13) Marian Bośka
- 14) Elżbieta Gospodarczyk
- 15) Teresa Kawińska

